

mladiika

mladiika

marcc

VSEBINA:

Pozdrav materi	41
Slavko: Materam	42
Ada Negri (prevedel Marijan Breclj): Nagrobni napis Marelica	42
Lara: Motiti se, je človeško	43
Slavko: Pomladne želje . . .	44
Zdravko Ocvirk: Tako sem čakal te	44
Danilo Sedmak: Družinsko zrcalo (II.)	45
Slavko: Pomladna predigra	46
Razgovor prof. Theuerschuha o zakonu	47
Rado Bednarik: Steverjanski grad in njegovo podložništvo	50
Mojca Rant: Spomin, Idila	52
Maks Šah: Prepočasno urejanje slovenskega šolstva	53
Marij Maver: Jezik sveta lastnina narodov	54
Gospod vikar o letošnjem romanju	54
Josip Kravos: Mulo Campagnol	55
Lojze Tul: Slovensko ljudsko gibanje	57
Martin Jevnikar: Sodobna slovenska zamejska literatura	58
Zena in dom	60

Uredil
JOŽE PETERLIN

Revijo izdaja uredniški odbor: Stanko Janežič, Marij Maver, Albert Miklavec, Franc Mljač, Sergij Pahor, Jože Peterlin, Maks Šah, Drago Stoka, Silvan Kerševan in Emil Valentinčič

Odgovorni urednik:
MARIJ MAVER

Zunanja oprema
KLAVDIJ PALČIČ

Uredništvo in uprava: Trst, via Donizetti 3, tel. 23-779 — Pod-uredništvo v Gorici: SKAD

Cekovni račun 11/7019

Registrirano na sodišču
v Trstu št. 193

Tiska tiskarna »Graphis«, Trst, ul. Sv. Franciška 20, tel. 29-477

IZLETI

Kmalu se bodo začeli iz mesta izleti v tržaško okolico. Na deželi smo veseli, če prihajajo k nam meščani; posebno zadovoljni so naši gostilničarji. Jaz bi pa le rad izletnikom naročil tole: lepo prosimo, da ne bi delali na travnikih ali v gozdih, pa na njivah ali vinogradih škode, ko boste hodili, dragi tržičani, po poteh med našimi polji. Saj veste, mi s težavo obdelamo in očistimo tisti skromni svet, ki je naš, pa nam je hudo, če kdo brezobzirno mandrâ po n'em, namesto, da bi hodil po poti.

Pa še nekaj bi prosil: Starši, ki pustite, da gredo vaši sinovi in hčere v družbi na nedeljske izlete k nam v vasi, dajte, opomnite jih, da ni vseeno, kakšni prihajajo. Včasih človek ne ve, ali krega punco ali fanta, ker imata oba enako dolge lase in sta oba oblečena v enake hlače. Pa tisto njihovo grobo vpitje in vedenje, ki ne kaže posebnega ugleda meščanskih družin! In njihova hoja, ko fant tišči glavo dekleta pod pazduho, kot kaki mačkici in se bojiš, da jo bo zdaj, zdaj zadavil... Mi bi želeli, da bi prihajali meščani vseeno malo bolj dostojno med nas. Bog obvaruj, da bi človek tem ljudem kaj rekel! Začno vpiti in si v nevarnosti, da dobiš kamen v glavo. Res niso to ljubeznivi izletniki.

Ne vem, koliko je Slovencev med temi izletniki. Morda ne bo nobeden tistih fantov in deklet bral teh mojih vrstic. Morda pa bodo dale misliti kakemu slovenskemu človeku, morda staršem, da bodo opozorili na to svoje otroke. Saj, če je to moda — menda ni treba, da bi šla tudi naša slovenska mladina za njo — mislim za to modo.

Hvala! I. Guštin, Repentabor

KULTURNI DOM

Prebiram različna pisma o našem Kulturnem domu. Zdi se mi prav, da se oglašajo različni ljudje in povedo svoja mnenja. Vendar je treba upoštevati tudi tisto, kar pravijo lastniki in upravitelji Doma. Pra-

vi'o. da ni mogoče spremeniti lastništva.

Meni se zdi, da ni Dom tako razkošen, da bi ne bil za delavca, kot piše zadnjič g. Abram, čeprav spoštujem v celoti njegovo mnenje. Zakaj bi ne stopil delavec v lepo stavbo, saj imajo danes mnogi delavci zelo lepe hiše, ki so njihova last, dočim jih marsikdo drug nima. Mislim, da ni danes v tem oziru nobene razlike med ročnimi delavci in recimo kakimi izobraženci. In prav je tako. Zato ne vidim, zakaj bi se delavec bal velike in lepe stavbe. Bolje je tako kot pa da bi imeli kak reven Dom. Moral bi pač predstavljati tisti kraj, kjer naj bi bilo žarišče kulture vseh tržaških Slovencev.

Zelo želim, da bi pripeljala ta diskusija, pa čeprav v obliki pisem in »okroglih miz«, do stvarnih zaključkov.

Ivo Martelanc

Spoštovani!

Tudi jaz bi se želel oglasiti k pr-pombam o Kulturnem domu. Tudi jaz sem delavec in me ne moti lepa stavba, da bi nerad stopil vanjo, kakor g. Abram. Mislim, da je prav, da je lepa, če res predstavlja vse tržaške Slovence. Če pa predstavlja samo nekatere, je pa premogčen. Mene moti to, da še vedno ni mogoče — kaj res ni mogoče? — da bi bil Kulturni dom last vseh tržaških Slovencev in v katerem bi imeli vsi enako besedo. Jaz slišim samo »ni mogoče« drugače. Pa nam, preprostih ljudem, ki smo daleč od vseh teh vprašanj, do danes še nihče ni povedal povsem jasno in razumljivo, zakaj je nemogoče. Ne zamerite!

L. P.

Objavljamo pisma, ker mislimo, da sme pač vsakdo izraziti svoje mnenje, če je stvarno in resno. Gotovo pa kažejo ta pisma velik interes in zavzetost za to, da bi se vprašanje Kulturnega doma res rešilo. Menda ne bo kdo trdil, da je to danes urejeno. In nikjer ni čutiti, da kdo to vprašanje sploh rešuje — mislimo tiste, ki imajo možnost, da

(Dalje na 3. str. platnic)

Posamezna številka Mladike stane 200 lir, po pošti 220 lir. Celoletna naročnina (10 številok) 2000 (2200) lir. Naročnina za ves letnik v Jugoslaviji 45 Ndin, v Ameriki stane 5,5 dol. Naročnina za ves letnik v Avstraliji 4 funte.

POZDRAV MATERI

Mlada mati gleda srečna svojega otroka. Njene oči so svetle in nasmejane. S skrbjo in veseljem spremlja prve korake svojega malčka. Otrokov korak je negotov, zato krili z rokami in je podoben svetlolasemu angeljčku s polnimi, rdečimi lici.

Mama in otrok!

Mislimo na tisoče slovenskih mater tu in onstran meje, ki se zazirajo v obrazek svojih otrok. Koliko sreče je v teh pogledih, v izgovarjanju otrokovih prvih besed, v iskanju opore pri mami, ker je hoja še tako negotova!

Mlada žena, ki nosi v sebi bogastvo lepote in zaklade dobrote, vse to daruje svojemu najljubšemu bitju na svetu in otrok je materi podoben — je sad njene ljubezni.

Dom postaja lep in živi šele z otrokom. Vsak kotiček odkrije, vsak predmet premakne, a prav zato ni v domu mrtvila, ki tako težko vpliva.

Otroka ne more nadomestiti še tako prijazen psiček na vrvcici ali brez nje. Ne more ga nadomestiti avto s še tako lepimi izleti — kajti izleti so vse lepši, če jih poživlja tudi otrok in mu na krajših in daljših poteh širi mati obzorje. Še tako veliki filmi in še take hrupne zabave pri prijateljih ne odtehtajo tistega ljubkega razgovora med mamo in otrokom, pri katerem ni konca vprašanj in ko je vsaka stvar zanj tako zanimiva in so njegove pripombe bolj duhovite in ljubke kot duhovitost še tako domiselnih prijateljev in prijateljic.

Dom, kjer so otroci, se ne stara. Raste in zori, in mati vedno znova razdaja svojo ljubezen. Morda se otrok kdaj oddalji od svoje mame, a se zopet vrača. Prej ali slej se povrne. In tako ne bosta mož in žena, ki sta darovala otroku življenje, nikdar, tudi na večer svojega življenja, sama.

Pozdravljamo vse vas, slovenske matere, ki boste praznovale 25. marca svoj god. Čutimo, da bi moral biti to naš narodni praznik, da bi tako dostojno počastili slovenske matere za vse tisto, kar so dale našemu narodu v vsej naši zgodovini: da so ohranjale življenje v slovenskih domovih in da je po njih v otrokih živela domača beseda in pesem in molitev.

Vemo, da bodo naši domovi še dalje samo naši, ker smo prepričani, da bodo še dalje naše matere svečenice naših družin. Saj se vedno več naših domov prebujajo z novimi rojstvi. Tam, kjer še ni te pomladi, bo prišla, v to trdno verujemo. Gotovo bodo vsi, prav vsi mladi zakoni kmalu začutili hrepenenje po novem rojstvu — po otroku.

Z občudovanjem in hvaležnostjo se ta mesec spominjamo velikih žrtev naših mater in jih z vso vdanostjo pozdravljamo.

Materam

Ko bi rad o vas razmišljal,
svete matere,
in misli snujem,
da bi jih kot cvete spletel
v prelesten venec
oživljenih spominov,
se mi zde prav vse
preveč vsakdanje.

Ko bi rad o vas govoril,
dobre matere,
in stavke oblikujem,
da bi jih povezal

v prsrčen slavospev
vaših dolgih dni,
mi zvene prav vsi
kot neubrani glasi.

Ko bi rad vas vse obdaril,
drage matere,
in darove nakupujem,
da bi jih vam vsem podaril
iz hvaležnosti
ze vaš neprekosljivi trud,
se mi zde prav vsi
preskromni.

Ko bi rad o vas razmišljal,
ko bi rad o vas govoril,
ko bi rad vas vse obdaril,
svete,
dobre,
drage matere,
zavedam se, da sem ubog
za vašo materinsko dražest.

ADA NEGRI

Nagrobni napis

Bilá sem Karla. Ugasnila sem v tridesetem. Bila sem plavolasa, vedra,
z jasnimi očmi. Žena, ki mimo greš, ustavi korak!

Cvetè še zemlja, ki sem jo zapustila takó zgodaj?

Pšenično klasje še v soncu valovi?

V življenju od sonca bilá sem prežarjena;

sončni moji lasje, moj smeh, bilá je sončna pesem mladega srca

in sončna še dečka, iz mlade ljubezni rojena.

A jaz sem o deklici sanjala. Prosila sem deklico, da bi bila

to, kar bilá sem jaz nekoč v maminih rokáh.

Prosila sem: Daj mi, Gospod, deklico! — Zimskega

jutra je prišla. Z zaprtimi trepalnicami. Ni zajokála.

S seboj me je odvedla. Ne vem, kakó se je zgodilo, kako

sem brez krvi ostala in kaj brez mene sinčka zdaj počneta.

Tu ležim z deklico, kateri nisem zrla oči

ne čula glasu. Hotela sem jo in zdaj sem njena. Boža

me z ledenimi rokami, za vedno na kamnito jo srce pritiskam.

Prevedel MARIJAN BRECELJ

ADA NEGRI

Marellica

Vzcvetela v jutru mlada je marellica,

prva in sama v golem vrtu.

V treh najvišjih vejah

je nalahno vzcvetela in v svoji krilati belini

se smehlja jasni z otroškim začudenjem.

Gospod, v imenu

teh prvih aprilskih

cvetóv, ki odpirajo nedolžna očesca

med vonjem krvi, med odmevom klanja, med jokom

ljudstev, odpusti,

odpusti nam, Gospod!

Prevedel MARIJAN BRECELJ

MOTITI, SE JE ČLOVEŠKO

Tisti dan sem prišla zgodaj na postajo. Večero se je. Zeblo me je. Od daleč sem zaslišala glas bržečega motornega vozila. »On je, prihaja!« sem pomislila in rahla rdečica mi je zalila lici. Nisem se zmotila. Stal si pred mano. Tedaj se je v meni nekaj utrgalo. Skoraj nehote sem povsila nenadoma oči, ko sem čutila tvojo bližino in sem se je zbala. Sram me je bilo, da bi videl moje oči brez luči. Spoznal bi, da gledajo nezaupno na vse, kar jih obdaja, celo na kraško pokrajino nekako raztreseno. Zato sem urno pobrala torbo s klopki in zbežala ven na peron. Nisem mogla verjeti, da bi mogla še kdaj ljubiti, da bi mogla verovati v poljub brez laži. Strah me je bilo, da bi vidim v tebi njegovo podobo.

Zasovražila sem vsakogar, ki je bil srečen. Dnevi so sledili dnevom enaki nočem, meseci mesecem — poletje — zimi. Nenadoma si se pojavil ti. Prišel si tako nepričakovano kot daljno hrepenenje. Približal si se mi kot da bi se že davno poznala. Toča čutila sem, da si tudi ti bolan. Iskal si, našel, imel, igral in izgubil.

Vsak dan sva vlivala drug drugemu nove vere in novega upanja. Mogoče je naju usoda sama zanesla na isti tir zemeljskih poti, da sva se našla. Toda tisto popoldne se je zbudil v meni dvom. »Je to ljubezen?« Ta trepet mojega srca, ta rdečica, to hrepenenje; ali je samo spomin, ki se noče razbliniti? Bom kdaj srečna? Vsem besedam je odgovarjal molk. Pridrvel je vlak. Takoj sem poiskala prazen kupé.

Nerada vždim, da me kdo moti. Sedla sem in začela listati modno revijo. Pomislila sem: »Pride zdaj k meni, tudi če sem zbežala pred njim? Bo razumel moj beg?« Nisem še končala misli, ko si odprl kupe.

»Dober večer!« si dejal. Desnico sem nevede stisnila v pest. Ti si opazil in mi rekel: »Česa se bojiš? Zakaj mi ne zaupaš?«

Zazrla sem se skozi okno. Sonce je zahajalo. Spremljala sem z očmi njegovo pot po nebu. Videla sem, kako se je žareča krogla potapljala v morju. On ni videl kaj je v meni. Moje srce je bilo podobno morju v viharju, ko se zibljeta pogin in rešitev. Hotela sem ubežati spominom, se umakniti njegovim očem, ker sem se bala njegove bližine in njegove ljubezni.

Ti si nadaljeval: »Ni lepo, da me vikaš. Nikoli se ne bova zblížala na ta način!«

Se zavedala se nisem, kdaj si vzel mojo stisnjeno desnico v svojo dlan. Pretrgal si tišino.

»Veš, kupil sem si avto.«

»Kakšne barve?«

»Bele barve, ker bi hotel biti vedno mlad!«

»Tudi jaz hočem biti vedno mlada,« sem mu odgovorila.

Od takrat je minilo dolgo časa. Lansko pomlad si v mojem rojstnem mestu zaživel novo življenje. Od tistega dne sem zasovražila ves blesk njegovih palač. V meni tli sovraštvo do vsake stvari. Ljudje me potlej obsojajo.

Pred dobrim mesecem sem bila kot na nekaki zatožni klopi. Tedaj sem se spomnila nate, ko si vedno pravil: »Tudi če bi ti kdaj prišla na zatožno klop, bi našla vedno nekoga, ki bi te branil, ne znaš napraviti zla!«

Zares je bil človek, ki me je branil in ki mu bom vedno hvaležna.

Istega dne, ko te je moje rojstno mesto osvojilo, se je zgodilo nekaj strašnega — smrt. Zate je bil začetek in konec.

Spet se bliža pomlad. Kljub lepemu vremenu imamo v razredu vedno prižgano luč. Okna mestne šole so visoka, a sonce ne prodre skozi nje. Še dosti časa manjka do začetka pouka. Razmišljam kaj bom delala prvo uro. Tako zelo sem odsotna. Otroci so mi tuji. Morda sem postala jaz nenadoma tako nedostopna. A kaj mi je danes? Še halje nimam na sebi. Še vedno mi brne v ušesih tvoje besede »Errare humanum est!«, ki si jih izrekel pred nekaj trenutki spodaj na ulici. Iz teh tvojih besed sem razumela vse — tvoj blede obraz, tvoj resen pogled, tvoj spremenjeni glas. — »Motiti se, je človeško.«

Odgovorila ti nisem na nobeno vprašanje. Vedela sem, kaj naju čaka. Ti si ljudem rešilna bilka sredi noči, mene čakajo otroci. Vem, da se razdajaš drugim, da se čutiš za trenutek olajšan, tako kot jaz. A nihče od naju ne more iz tega kroga.

Kako dolge so te minute! Zakaj ni še nikogar?

Nekdo prihaja. Že je na hodniku. Poznam te stopinje. Že je na vratih. Nasmehne se mi. »Dobro jutro!« V rokah ima šopek lepega, pomladnega cvetja.

»To je za Vas; Vi vedno rečete, da mora biti naš razred lep!«

»Da, Ani!«

Posadim jo na kolena. Stisnem jo k sebi. Poljubim jo. Otrokove oči so edine, ki ne znajo lagati.

»Pridi, dali bova cvetice v vazo, da ne ovengono! Naš razred mora imeti vedno cvetje.«

Ob tem dragem, nedolžnem bitju dobi človek moči, da lahko preživi dan in preboli noč.

Pogled na Trst z Razklanega
hriba

SLAVKO

Pomladne želje

Šel bi rad
lep, bohoten cvet
v zimski svet
in nosil vsem pomlad...

Vse bi za menoj brstelo,
njive in ograde,
lastovke bi me imele rade,
za menoj bi pelo ptic krdelo.

Šel bi rad
mlad poet
v širni svet,
svečenik vseh nad.

ZDRAVKO OCVIRK

Tako sem čakal te

Tako sem čakal te kot roža vetra, vode, sonca,
odkar pričel si v maternem telesu kliti,
prešteval dneve, ko bi moral se roditi,
ves prepuščen nerazumljivosti usode konca.

Ponosna moja žena tvojega bremena,
najlepše je s teboj delila sanje,
najlepše misli vedno vklepala je vanje,
ko kraljeval si v njih ti, brez imena.

Ko danes bi od sreče moral se smehljati,
ob rojstvu tebe, novega otroka,
srce je žalostno in od bridkosti joka,
ker med ročice mrtve moram žalni venček dati.

DRUŽINSKO ZRCALO

II.

Ko govorimo o družini, mislimo na starše in otroke skupaj; v preteklosti smo predstavo o družini povezovali še z dedom in babico. Vendar se vedno bolj uveljavlja tudi pri nas načelo, da naj živijo mladi zase in starejši zase; s tem smo rešili obstoj dveh različnih pojmovanj, dveh različnih generacij, ne da bi se druga z drugo prepirali, ali celo borili za nadoblast v družini. Tudi naša družina se na tem področju poslužuje izkušenj drugih; sledi vsesplošnemu razvoju. Mnenja smo, da je to prav, posebno zato, ker ni povsem odrinila starejši rod; še vedno namreč posluša nasvete starejših, še vedno imajo starši že poročenih zakoncev svojo, vsaj posvetovalno avtoriteto. V tem so naše družine veliko bolj progresivne, kot pa družine v nekaterih zahodnih ali vzhodnih državah, kjer potiskajo starejši rod v kot; kjer je precej ostra meja med mlađo in starejšo družino.

Vendar pa pozabljamo na nekaj, po mojem, bistvenega: namreč, da tvorita mlada zakonca, kljub temu, da nimata otrok, že družino! Mož in žena, ne glede na otroke, tvorita družino. Nista zgolj temelj poznejše družine, nista zgolj oče in mati svojih otrok, temveč tvorita novo družbeno skupnost.

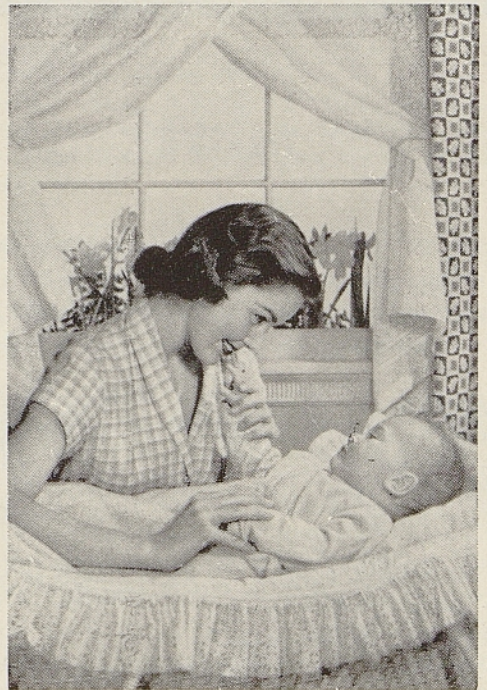
Pri tem pa trčita na ogromne probleme medsebojnega prilagojevanja, razumevanja, življenja drug v drugega. V kolikor bo poznejša družina uspela pri vzgoji otrok, uspela kot živ in harmoničen organizem, v kolikor bo dala svojim članom pozitiven pečat za življenje, pravilne smernice...; vse to pravzaprav zavisi od odnosa, ki sta ga vzpostavila mlada zakonca še pred pojavom otrok med seboj. Zato se moramo najprej tu ustaviti, ker je tu jedro poznejšega uspeha ali neuspeha naše družine.

Pri nas imamo v glavnem tri tipe družin: kmečko, delavsko in meščansko. Vsi trije tipi niso čisti, ker se v njih prepletajo elementi različnih slojev; tako pri nas izginja klasična kmečka družina, zato pa se z vso silo pojavlja delavska družina, kateri, na žalost, posvečamo vse premalo pozornosti, kljub temu, da je ravno najbolj potrebna tako moralne, kulturne kakor obče človeške pomoči. Kmečka in meščanska družina imata že dolgo tradicijo, kar družini vsako družino, zato so tu razdiralne sile manj učinkovite; težje pa je govoriti o tradiciji pri delavski družini. Z druge strani, kmet je vezan na svojo zemljo, ta mu daje določeno oporo, ga sili k določenemu načinu premišljevanja, k opazovanju zakonov narave, k smotrnosti narave, celo k nadnaravnosti, delavca pa ne veže na tovarno nič,

razen zaslužek, ki mu ne more dajati smernic za življenje v družini; ne more in se ne čuti vezanega na nekaj, zato pa je tudi emigracija med delavstvom največja. Sam nima česa zgubiti, zato je upravičeno revolucionar na vsakem področju, tudi na religioznem. Toliko bolj pa je podvržen raznim političnim manevrom, reklamam, drugovrstnem čitivu, ipd. Za njegovo pravilno ali napačno usmerjenost, smo pravzaprav sami krivi. Pozabljamo, da tvori večino našega prebivalstva, naših družin. Naj se potem prav nič čudimo, da je ravno v delavskih družinah največ nejasnosti tako glede odnosov med zakonci, kakor glede odnosov do otrok, naroda, vzgoje, vere, politike, ipd.

Ko opazujemo, kaj berejo naše mlade delavke, bodoče in sedanje žene in matere, se lahko zgrozimo, posebno če pomislimo, da ima večina osem razredov obveznega slov. šolanja za seboj. In vendar naše okolje, zdrav čut, vpliv šolanja deluje tudi pri teh mladih ženah in materah. Tudi naše delavske družine, čeprav so najbolj prepučene same sebi, dajajo v bistvu zdravo, čeprav manj versko, vzgojo svojim otrokom!

Odnos med ženo in možem je pri nas linearen; o podrejenosti ženske je pri nas težko govoriti. V glavnem je bila ženska vedno gospodinja v hiši, to ji je pa vedno nalagalo dolžnosti,

ki so včasih presegale celo dolžnosti moža. Tako lahko razumemo Cankarjevo mater. Vendar je to v glavnem stvar preteklosti.

Meščan, kakor delavec, iščeta v ženi tovarišico, medtem ko išče kmet še vedno gospodinjo in mater svojih otrok. Zato so odnosi v delavsko-meščanski družini bolj občutljivi, bolj nervozni, težji, bolj dinamični, zato pa tudi bolj neuravnovešeni in toliko bolj nagnjeni k karšnokoli ločitvi, kakor pa kmečki, ki so bolj naravni, bolj statični in bolj trdni. Zato redko slišimo o kakšni ločitvi v kmečkih vrstah, kar pa ne moremo govoriti o delavsko-meščanski družini. Zato pa je nujno potrebno, še preden se pojavi v družini otroci, da so odnosi med zakoncema razčiščeni, jasni; da se zakonca med seboj dobro poznata. Zmotno je mišljenje (ki izhaja iz srednjega veka), da otroci družijo družino, da vzpostavljajo harmonijo in trdno vez. Otroci lahko utrdijo, kakor tudi zrahljajo vez med zakoncema. Kjer ni bilo že prej prave zveze, so otroci samo v napoto, vežejo, dà, toda njihova vez je zelo rahla, in vse prevečkrat je samo maska, kjer se skriva družinska tragedija! Zakonci, ki živijo skupaj samo zaradi otrok, niso pravi zakonci, sta samo dva človeka, ki sta dobila neko obliko družbenega življenja. Jeza, prerekanje, odtujitev drug drugemu, nespoštovanje, boj za nadoblast v družini, je na dnevnem redu. Ali je potem čudno, da otroci bežijo iz take družine?!

Odnos med možem in ženo je primaren in osnovni odnos v družini, je temelj nove skupnosti, tega je treba najprej rešiti. Ta odnos pa lahko rešimo, če smo sami prej rešili naše osebne probleme. Kako naj gre naš zakon v srečno pristanišče, če pa prenesemo s seboj v zakon vso navlako, vso neravnovešenost, vse neznanje, neolikanost, skratka, če nismo sposobni odpovedati se naši individualnosti, da bi se zlili z našo družico v novo enoto, ki ji pravimo — družina!

(Se nadaljuje)

SLAVKO

Pomladna predigra

Na pozorišču vse narave
vsemogočne in nevidne sile
menjujejo kulise
za predigro novega življenja
pomladanjih dni.

Zato vsa kraška gmajna
ni več pusta, siva
in nič več ne sanja,
nič več ne sniva:
vabi jo pomladna tajna.

Zato vinogradi
sc vsi razpeti
in bi radi
začeli že brsteti
in pestovati plod.

Zato se vse ograde,
njive in nasadi,
vrtovi in livade
pcnujajo pomladi,
žehitijo v njen objem.

Zato gozdovi obleteni
orjaških hrastov
in vejastih kostanjev
v neučakljivi vnemi
koprne po šelestenju.

Zato so ptice že prezimile
in k nam lete v nebrojnih jatah,
da nam bodo gostolele
po cvetenih tratah
pesmi nove in vesele.

KAJ MISLITE O ZAKONU?

Ko stopi mlad človek pred oltar, prav gotovo ne doume popolnoma pomembnosti zakona. Morda mož ali žena le malo ali pa nič ne pomislita na to, da se bo treba prilagoditi drug drugemu, da bo treba v zakonu marsikaj opustiti, kar je bilo doslej. Vsakdanje življenje v dvojici je pač čisto nekaj drugega kakor predporočno priložnostno sestajanje. Velike poteze novega življenja sta kot zaročenca sicer pričakovala, toda majhne, prav majhne, na katere nista niti mislila, se izprevržejo v presenečenje. In prav te tisočere dnevne malenkosti so pogostokrat tako odločilne v zakonu. Tu mlada zakonca preizkusita, ali je njuna ljubezen res prava, globoka, vseodpuščajoča ali pa je navidezna. Prave ljubezni namreč ni v velikem strastnem priznavanju ljubezni, pač pa v združenem, zmagovitem boju zoper majhne vsakdanje nevšečnosti. In oba zakonca morata drug drugemu dokazati, da vsakdanje življenje ne slabi njune ljubezni, temveč, da posvečuje vsakdanjost. Zakon torej ni tako enostavna stvar kot se ga nekateri predstavljajo. Prav zato so pogledi mladih ljudi na skupno življenje kaj različni. In prav o tem važnem vprašanju bi se radi pogovorili in to z zastopniki mlade generacije: s prof. Marto Kocijančičevo, Vinkom Ozbičem in Francem Mozetičem. Vsak izmed teh bo podal nekaj misli o zakonu.

Najprej bi vprašal gospodično Kocijančičevo, ali je tudi danes cilj vsakega dekleta in fanta zakon?

KOCIJANČICEVA: Ne vem, kako bi odgovorila na to vprašanje. Morda tako: naravno je, da si mladi ljudje želijo ustvariti lastno družino, da si fant ali dekle želita dobiti zakonskega druga z lastnostmi, ki bi ga usposabljal za dobrega zakonskega moža ali ženo, vendar bi lahko dejala, da to ni ravno cilj v absolutnem smislu, saj vemo, da ostane mnogo moških in ženskih oseb samskih in niti ne pogrešajo družine. Mnogokrat pa seveda mladi mislijo, da je poroka ne-

izogibno dejstvo. Za cilj pa si postavijo vse kaj drugega kot idealni, složni zakon: eni hrepene po karieri, drugi po bogastvu, uspehu v družbi, tretji po lepoti, itd.

Gospod Ozbič, to je bilo mnenje gospodične Kocijančičeve. Kaj pravite k temu?

OZBIČ: Med mladimi je dosti takih, ki mislijo na vse kaj drugega kot na zakon, ki so morda že v mladih letih poskusili vse to, kar bi jim nudil zakon. Kako pa naj potem tak moralno neurejen človek gleda na svetost in nedotakljivost zakona? Mislim pa, da je cilj vsakega zdravega in duševno urejenega fanta ali dekleta — zakon. Izjeme so le tisti, ki se odločijo za posebne poklice.

In gospod Mozetič?

MOZET.: Tudi jaz dvomim, kakor gospodična Kocijančičeva, da bi bil cilj slehernega fanta in dekleta samo zakon. To menda velja za današnje kot prejšnje čase. Razumljivo pa je, da si precejšnji del mladih želi ustvariti družino. Verjetno tudi zaradi tega, da se osamosvojijo in da zaživijo samostojno življenje, ločeno od staršev, ki pogosto ravnaajo z odraslim sinom ali hčerjo kot z otrokom.

Omenili ste starše in njih vpliv na odrasle otroke. Zdaj mi pa še na to odgovorite: ali je veselje do zakona odvisno od srečnega ali nesrečnega zakona staršev, gospodična?

KOCIJAN.: Mlad človek večji del svojega življenja preživi pri starših in je zato razumljivo, da njih srečen ali nesrečen zakon vpliva na mladega fanta ali dekleta. Vendar je pri mladem človeku, ki je že dosegel določeno miselno samostojnost, naravno, da si želi ustvariti družino po svojem okusu in da izloči iz nje vse to, kar je slabega videl pri svojih starših.

OZBIČ: Vtisi, ki so ostali v mladem človeku, odkar je začel kritično gledati na življenje staršev, so važni, a ne odločilni za bodočo srečo. Čeprav

je neizkušen, je njegovo mišljenje prožno. Pogleda nekoliko izven domačega okolja in vidi, da to, kar se mu je zdelo prej pravilo, v resnici ni. Zave se, da je uspeh ali neuspeh v zakonu odvisen predvsem od njega samega, od njegovih vr-

lin. Zato sem mnenja, da veselje do zakona ni povsem odvisno od zglada staršev.

MOZET.: V kolikor poznam prijatelje, znance in tudi samega sebe, se mi zdi, da zakon staršev res ne vpliva dosti na srečo mladih, razen pri občutljivih in na starše močno navezanih otrocih. Večina mladih ljudi si pač po svoje uredi zakonsko življenje.

Na katere vrline gledata fant in dekle oziroma bi morala gledati, preden bi se dokončno odločila za zakon. Ali z drugimi besedami, kateri so po vašem mnenju pogoji srečnega zakona, gospod Ozbič?

OZBIČ: Mislim, da je še vedno glavni temelj srečnega zakona res prava, nesebična ljubezen. Seveda, o tem, kakšna naj bo, ima pač vsak svoje mnenje. Drugi pogoj pa je, da fant in dekle dobro spoznata medsebojne duševne in telesne lastnosti, predvsem pa hibe, ki se posebno pokažejo v zakonu. Razlike v navadah, pogledih na življenje, v načelih, duševnih in telesnih zmožnostih in vrlinah, ne bi smele biti tako različne, da bi povzročile trenja. Kajti harmonično prepletanje psiholoških, bioloških in telesnih zmožnosti je zakonu le v prid.

Z ljubeznijo, ki naj bi vladala med mladima zakoncema, pa so nujno povezane še druge vrline, kajne, gospodična Kocijančičeva?

KOCIJAN.: Mislim, da so nepogrešljive naslednje vrline: značajnost, poštenost, odkritost, srčna kultura, medsebojno razumevanje, potrpežljivost, zaupanje, itd. Preden pa se fant in dekle odločita za zakon, je nujno potrebno, da se ceni in spoštujeta.

MOZET.: Jaz bi k temu še nekaj dodal. Ali smem?

Prosim, gospod Mozetič.

MOZET.: Vsi vemo, da je v zakonu najhujša — trma, tako na eni kot na drugi strani. Zato bi morala bodoča zakonca že pred zakonom spoznati, ali sta zmožna poravnati medsebojna nesoglasja ali ne. Saj je znano, kako se taki spori večajo in večajo in se valijo kot plaz v dolino. Končno pa eksplodirajo v nenehne očitke.

Vsako prijateljstvo nevede in nehote teži za harmonijo ali soglasjem z ljubljnim bitjem. Prijateljstvo pa je trajno in zvesto le, ako je popolno soglasje z ljubljnim bitjem. Pri tem pa ne gre samo za telesna soglasja, temveč prav tako in morda še bolj za duševne lastnosti, posebnosti značaja, nazorov in vzorov. Reči pa moram, da v tem manjka vsem prepotrebno poznanje človeške narave in njenih lastnosti, ki so potrebne za harmonično, složno sožitje dveh bitij v skupnem življenju. Zato je res potrebno, da se bodoča zakonca dobro spoznata, preden se poročita.

Koliko časa pa naj bi si bila fant in dekle prijateljja, preden bi se odločila za zakon, gospodična?

KOCIJAN.: Trajanje prijateljstva, ali če hočete zaroke, je pač pogojeno od najrazličnejših okoliščin in razmer, tako finančnih, stanovanjskih in drugih. Saj jih je vse polno. Vendar sem mnenja, da predolge zaroke niso najboljše. Vsekakor je pa potrebno, da se fant in dekle res spoznata. Za to pa ne zadostuje samo nekaj mesecev. Kajti v tem kratkem času bo med zaročencema še

marsikaj zakritega, kar bi prišlo kasneje v zakonu na dan.

MOZET.: Čas prijateljstva pred poroko ne sme biti ne predolg ne prekratek. Če si hočeta bodoča zakonca urediti udobno stanovanje z vsemi gospodinjskimi pripomočki, si seveda vsega tega ne bosta mogla pripraviti v enem letu ali v nekaj mesecih, posebno če sta vezana samo na lastni zaslužek. O dotah pa itak danes ne govorimo

več, so kar prišle iz mode. Osebnost pa sem tudi jaz proti dolgim zarokam. Poznal sem namreč dva primera 22-26 letnih zaročencev, ki so se po šestih in petih letih prijateljstva razšli, čeprav so že imeli kupljeni stanovanji, pohištvo in kar spada zraven.

OZBIČ: Mislim, da nima prav vsakdo poklica za zakonsko življenje, oziroma ni vsakdo rojen za dvovprego. Zato je po mojem mnenju, nujno potrebno, da vsakdo spozna, ali je že zrel za zakon ali ne. Težko pa je seveda določiti, koliko časa naj traja prijateljstvo pred zakonom.

Premalo mislijo ljudje na to, da je mnogo več ljudi, ki nimajo poklica za zakonsko življenje, kot pa navadno mislimo. To je tudi ena izmed temeljnih resnic življenja, ki pa nas jih nihče ni učil, razen življenje samo; trdo in resnično, kruto in brezobzirno nas vsak dan na to opominja, a prepozno.

Kako pa sodite glede čistosti v času zaroke ali pred sklenitvijo zakona? Mnogi so namreč mnenja, da je čistost dvomljiva čednost, da je zastarela, da za današnjo moderno dobo ni več primerna. Ali to drži? Kaj pravite na to gospod Ozbič?

OZBIČ: Čeprav sem še razmeroma mlad, vendar lahko tole povem: kako naj gleda mož na ženo ali žena na moža, ki sta že pred zakonom okusila vse to, kar bi morala v zakonu? Kje naj iščeta potem lepoto zakonskega življenja? Morda v vsakdanjih skrbih in drobnih nevšečnostih? In spomin na čas zaroke? Kaj bo še ostalo od nje? Morda bo kdo rekel, da sem v tem starokopiten. Zakaj si pa potem tudi mladi, moderni zakonci očitajo vse to, kar je bilo pred poroko?

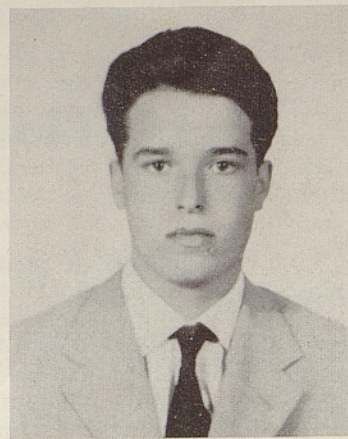
KOCIJAN.: Mislim, da je čistost pred zakonom in med zaroko edini pravi dokaz resnične ljubezni, drugače pa je ljubezen samo navidezna, neresna, lahkomišelnost. Kolikor toliko razsodno dekle bo kaj kmalu spoznalo s kakim fantom ima posla.

MOZET.: Če se fant in dekle spoštujeta in imata resne namene, da se prej ali slej poročita, potem prav gotovo čistost ne bo v nevarnosti. Kajti kdor je navezan samo na telesnost, nima in ne bo imel prave ljubezni. In če dekle spozna, da ima takega fanta, je bolje da ga danes zapusti kot jutri.

Kdaj in pod kakšnimi pogoji se po vašem mnenju ljubezen lahko ohladi, gospodična Kocijančičeva?

KOCIJAN.: Ljubezen se pravzaprav ne more ohladiti, če je res prava in če sta si fant in dekle odkritosrčna, poštena in resno jemljeta besedo »zakon«. Ko pa nastopi na eni ali na drugi strani egoizem ali nerazumevanje, potem prava ljubezen izginja.

MOZET.: Ljubezen se lahko ohladi tedaj, če se fant in dekle ohladita, če med njima ni več odkritosrčnosti in če si nimata nič več lepega po-

vedati. Kvarno pa je tudi to, če se drugi vtikajo v njune zadeve.

Ali naj si bodoča zakonca priznata vse, kar je bilo pred zakonom, gospod Ozbič?

OZBIČ: Mislim, da je to potrebno, da se bolje medsebojno spoznata in tako preprečita ali odpravita medsebojne dvome. Seveda, včasih je pa potrebno tudi kaj zamolčati, posebno če je eden ali drugi ljubosumen. Ljubosumnež pa vsako malenkost poveča in pride do neprijetnih nesoglasij. Seveda ne velja to za bistvena vprašanja.

KOCIJAN.: Jaz pa mislim, da si morata fant in dekle vse priznati pred zakonom. Prav to ju bo privedlo do temeljitega medsebojnega spoznanja in odkritosrčnosti, ki je za srečen zakon ena izmed temeljnih vrlin.

Za konec bi vas pa še nekaj vprašal. Kako je treba živeti, da bo ljubezen vedno snubljenost, vedno lepa, gospod Ozbič?

OZBIČ: Majhna in na videz nepomembna dejanja pomenijo veliko v zakonu. Zakonca morata ostati v nekem smislu zaročenca. Plitvina je škodljiva, zato naj bi eden ali drugi vedno kaj novega prinašal v vsakodnevno življenje, da bi ga tako oba poživila in krepila. Kajti važno je, da ne postane zakon nekaj vsakdanjega.

KOCIJAN.: Jaz bom pa na to odgovorila po poroki, na katero, upam, da ne bom dolgo čakala.

Da bi nam po poroki lahko mnogo lepega povedali, je tudi moja želja. Isto želim prav iz srca vsem, ki se pripravljajo na zakon. Ta važen korak v človeškem življenju mora biti res dobro pripravljen in premišljen. Ne sme biti posledica trenutnega razpoloženja, hipno vzplamtele strasti, pač pa poln ljubečega razumevanja in prizanašanja slabostim in napakam drug drugega.

ŠTEVERJANSKI GRAD IN NJEGOVO PODLOŽNIŠTVO

Čudovito lep kotichek goriške zemlje se stiska med Sočo in Idrijco (Iudrio) ter sega od Krminske gore do Gluhe Kožbane. Pravzaprav se ne stiska, marveč valovi v svojih cekinastih in zelenih gričkih in brdih, dve uri na široko in dve na dolgo, od Korade in Sabotina na severu pa do svetega Kvirina na južni strani, dokler se ne zgubi v lepi ravnini onkraj Krmina. Malokateri del naše zemlje nosi tako primerno ime po naravi, kakor do dvesto metrov visoka brda, ki so zares Brda z veliko začetnico. Že prvi slovenski naselniki so dali temu gričevnatemu svetu ime po zemljepisni ali geomorfološki obliki. V listinah iz prve polovice 13. stoletja zasledimo za vso to pokrajino latinski izraz Colles ali in Collibus, kar pomeni gričevje, brda. Iz latinskega je prišlo italijansko ime Collio, furlansko Cueli. Urbarji briškega furlansko-nemškega plemstva so pa začeli pisati v 14. stoletju ime »in den Ecken« ali tudi Ekgen in Egg; podobna imena za gričasti svet najdemo še na Koroškem.

Po tej pokrajini, po bohotnem obilju belih spomladnih cvetov in po zlatih jesenskih grozdih se najlepše razgledaš z 277 metrov visokega števerjanskega griča, živega glasnika vseh Brd. Po vseh briških vrheh se dvigajo cerkveni zvoniki in ponekod že okrušeni stolpi fevdalnih graščin. Stara viteška romantika in novo življenje v okviru prelepe narave se prepletajo v pesem,

... ki valovi
kakor Brda naša.
Polna žarke je moči,
kot rebula naša.

Števerjan se dviga nad njimi kot varuh s starodavno zgodovino in starim gradom. Že ime Števerjan je staro po svojem jezikovnem izvoru in po prvih listinah iz 12. stoletja. Dosti naših krajevnih imen je nastalo ali iz cerkvene oznake n. pr. Cerkno ali po farnem zavetniku. Imena s predpono Šent ali Št. kot Števerjan, Štmaver so starejša od onih s Sv.; na primer Sv. Gendra, Sveti Tilh. Zakaž so prvotni prebivalci izbrali ime sv. Florjana, zavetnika proti ognju, za oznako svojega naselja, pa ni prav znano. Značilno je le, da je kraj dal pridevek svojim fevdalnim gospodarjem in ne obratno.

Ime Sand Florian, v različnih enačicah, pa beremo v listinah že od 1181 dalje. Zgodovinar Kos navaja v svojih izpisih iz goriškega urbarialnega urada imena Sand Florian, Sand Floryan in Sannt Florian. Ni dvoma, da je bil naseljen

Števerjan z okolico že v rimski dobi. V dolincah pod južnimi pobočji so odkrili ostanke mozaičnih tal. Imena »gradišče« z ostanki zidov, zahodno od Valerišča, kažejo na stare prebivalce izza doselitvene dobe naših prednikov v 7. stoletju. Vzvišena lega na kopastih gričih je nudila dovolj varnosti za prve naselbine in za utrjene fevdalne gradove. Najstarejši gradovi so stali v Kojskem, Cerovem, Vipolzah, na Dobrovem. V prvi polovici 13. stoletja se omenja grad Ritterberg med Višnjevikom in Fojano. Grad Dorneck, pisano tudi z g ali h na koncu, je stal že leta 1264. nekje tik pod Števerjanom. Iz imena Dorneck, kar bi pomenilo Trnjevo, so bržkone nastali poznejši števerjanski priimki Dornik, Durnik in podobni.

Prvi gradovi, razsejani po briških gričih, so bili enostolpni z nazidki v obliki lastavičjega repa in ne s kvadratnimi. Že po teh nazidkih se je spoznalo, da pripada gospodar papeški in ne cesarski stranki. Oglejska cerkev je imela svoja posestva po vseh zapadnih Brdih; združila jih je pod gastaldijo Neblo. Samostan iz Belinje je imel gospostvo v Medani, Dobrovem in Višnjeviku. Opatiji v Rožacu so oddajale desetino in dajatve vasi ob Idriji (Idrya ob Ekgen — danes Iudrio), pa tudi nekateri podložniki iz Kozane in Šmartnega. Ko so pa postali v 12. stoletju goriški grofje branitelji oglejske cerkvene države, so si pridobili in prisvojili večino vzhodnih Brd in tudi Števerjan. V večjih naseljih so postavili kot fevdni senjorji za svoje fevdnike ministerijale in upravitelje nižje plemiče, ki so si zgradili sredi posestev na gričih svoje gradove. Takšni sedeži so bili poleg že omenjenih tudi v Noznem in Fojani. Eden glavnih pa je bil v Števerjanu že omenjeni Dornegg in ob koncu srednjega veka grad na vrhu pod sedanjo cerkvijo.

Omeniti moram, da se je zgodovina Števerjana začela sukati okrog plemiških družin Dornbergov von Dornegg, Formentinijev in njihovega gradu ter Taccojev šele v 14., 15. stoletju. Poprej so pa Števerjanci še dovolj svobodno dihali pod goriškimi grofi in njih upravitelji. Najbolj važni za spoznavanje podložniškega in graščinskega življenja v Števerjanu sta dve listini. Prva je iz leta 1181, v kateri so naštetih dohodki samostana sv. Marije pri Ogleju, njegovi fevdi, prodane in kupljene kmetije ter vinogradi v Števerjanu. Listino je našel mons. Trinko v videmski mestni knjižnici in jo je objavil leta 1890. Iz srednje fevdalne dobe nam pa razgrinja sliko števerjan-

skega življenja in podložništva druga listina, in sicer goriški urbar iz leta 1523, katerega je objavil zgodovinar Milko Kos.

Prva, iz leta 1181 je neke vrste temeljna priča o Števerjanu pred osmimi stoletji. Iz listine je razvidna tedanja etnična podoba prebivalstva in tudi njegov zemljiško-posestni sestav. Našeta je vrsta imen števerjanskih posestnikov, ki so prodali del svojih zemljišč, zlasti vinograde, samostanu sv. Marije. Dobruška in Kosa sta prodala hišo in en vinograd za dve marki in 40 penzov — Budin en vinograd za 28 liber. Sledijo še imena kmetov: Zdebor, Ndal, Tihonja, Gostinja, Dražin, Hugon, Bernard; ta je bil iz Moše in je imel dva vinograda »ad locum s. Floriani«. Vsi ti posestniki so bili »de S. Florian« ali iz Števerjana že okrog leta 1181. Drugi dokaz, glede etnične sestave prebivalstva, so lastna imena. Tretje kar izluščimo iz te listine, je pa naštevanje vinogradov v kupno-prodajni pogodbi, kar dokazuje obstoj števerjanskega vinogradništva že pred osemsto leti.

Števerjan je bil že v tej dobi obzidan, kakor je razpotegnjen po gričastem slemenu od borovcev do cerkve. Zid se je poznal še v 18. stoletju. Podobna gručasta in obzidana vas je bila tudi Šmartno. V Števerjanu so se hiše skoro do konca 19. stoletja stiskale na vrhu okrog cerkve. Takoj pod njo se je že vleklo grajsko obzidje, ki je prvotno obdajalo le današnji del grajskega poslopja, od glavnih vrat pod meznarijo do osrednjega stolpa v parku; na spodnji strani do sedanjega pokopališča, na gornji do sklenjene vrste hiš na levi strani cerkve. Še do prve vojne se je poznalo tudi spodnje obzidje nad Sovenco, tam kjer je sedaj orožniška postaja. Ta zid je bil visok skoraj pet metrov. Vsa utrjena fevdalna postojanka je imela obrnjeno lice na zapadno stran proti briškim gričem, morda zato, ker je bil z goriške strani bolj težaven dohod zaradi strmine. Grad je bil višinskega tipa, čeprav ne tako izrazito kot na primer rihemberški ali goriški. Tudi poznejši plemiški grad iz 16. stoletja je ohranil prvotni floris.

Predno ga pa natančneje orišem, se moramo pomuditi še pri nekaterih zapiskih, ki nam nudijo podobo podložniškega življenja pod števerjanskimi fevdalci in kako so prišle nove plemiške družine na oblast v gradu in nad Števerjanom. Kakor drugod, tako so patriarhi in goriški grofje tudi v Števerjanu delili zemljiško posest na majhne dele. Leta 1220 je patriarh Bertold pustil v fevd Frideriku iz Caporiaca več posestev ali hub v Huminu, Ločniku in v »Sancto Florian«.

Goriški grof Leonhard je leta 1472 podelil pravico do pobiranja desetine v Števerjanu plemiču Francu Dornberškemu. Imenovali so se baroni von Dornegg. Še isto leto je dobil Vid iz iste rodbine vso desetino, tudi od živine. Nekaj posestev so imeli tudi poznejši grofje Turni.

Predno so prišli baroni Formentini, ki so grad preuredili in utrdili, ter plemiči Tacco, kateri so prevzeli večino števerjanskega ozemlja, so bili

tlačani odvisni deloma od rihemberške urbarialne gosposke, večinoma pa od goriške. V urbarju iz leta 1398 beremo, da so nekateri podložniki dajali sto orn vina imenovanega »reynal« ali »raynal«¹, to je rebule, in 66 orn terana.

Potrdilo o trtoreji in vinskih vrstah najdemo tudi v še važnejšem goriškem urbarju iz leta 1523, ki govori o gospostvu, pravicah in tlaki v števerjanski županiji. Takrat je županoval z velikimi pravicami Coczian Saubhicz, zapisano je tudi Saukicz — »des Bregannten sun von Lutschenei«, to je: Kocjan Saubič, Bregantov sin iz Ločnika. Župana je volila soseska, deželni sodnik ga je pa potrdil. Nadalje so v listini natančno zapisane njegove pravice in dolžnosti. Za vžitek ima zemljišče ob »knezovi« kmetiji; kostanjev gozd, imenovan »supnicza« in travnik ob potoku Prebacini, ki je bil tudi župnica ali županov užitek. Župan je bil oproščen tlake in soseska mu je morala pomagati pri poljskih delih. On je pa moral razglašati ukaze grofovskega urada, tudi županom v Kojskem, Gorenjem Cerovem in v Podsenici; oddajal je v grofovem imenu v najem dominikalno ali graščinsko zemljo in novine, za obdelovanje na novo iztrebljeni svet. Moral je spremljati grofa na lov, pobirati stojnino ali stanndt ter po dva šilinga krčmarine ali tafengelt ob farnem sejmu sv. Floriana. Denarna števna enota je bila ena marka, ki je imela 100 pfenigov ali šilingov. — Takrat in tudi ob vsakem drugem uradnem obisku je moral gostiti deželnega sodnika in grofove uradnike. Ti so pa znali dobro jesti in piti. Poleg že omenjenih služnosti je moral števerjanski župan poskrbeti, da so bili vsi sodi okovani, obroče je dala graščina. Za plačilo je pa imel zapisane vse drože, gerben po nemško, kar jih ostane pod velikim čepom, ko se vino proda ali pretoči.

Števerjanski podložniki so morali poleg činža, tlake ali desetine pripeljati vsake kvatre v grad voz lesa; za to so dobili hlebec kruha in čašo vina. Dolžni so bili opravljati tlako pri grajskem obzidju v Gorici in pri mostu čez Sočo. Kot občni davek ali števro so plačevali grofu v denarju takozvani ehtgeld ali poklon in denar za »turške glase« ali obveščevalno službo proti Turkom. V Števerjanu je bila pod gradom tudi vinska mitnica. Vinski čuvaji ali saltnerji (žolnirji) so pobirali od vinskega tovora po 7 šilingov, od voza pa po 14. Žitno desetino so oddajali ob velikem šmarnu po goriški meri, vino ob Mihelovem po števerjanski, denarni davek pa ob Martinovem in o božiču. (Dalje)

¹ V zapiskih goriških urbarialnih dohodkov iz leta 1398 beremo o eni datjavi: »Summa daselbs ze Sand Florian bringt Schill'g 40 Waicz 6 ster und 1 schawfmez, Habern 9 ster, Raynald 12 urn Terran 2 urn, Huenr 12, Ayer 120 Chappawn 16. (V prevodu: Vsota tega donaša v Števerjanu 40 š'ingov, 6 starov in 1 mernik pšenice, 9 starov ovs, rebule 12 orn, piščet 12, jajc 120, kapunov 16.)

Naši družini je bilo 13 otrok. Prednajmlajša sva bila midva z Janezom. Naša mama je bila velika, močna žena. Kljub toliki družini je bila tudi diplomirana babica. Imela je lepo črno torbo, v kateri so mislili otroci, da nosi otročičke. Tako radi smo imeli mamo. Stisniti se k njej je bila moja največja blaženost.

Janez je imel takrat štiri leta, jaz pa dve in pol. Zelo sva pogrešala mamo, kadar je šla po službenih potih. Ponavadi sva zlezla na okensko polico, se prijela za železne palice, se po ritmu

»Nee, ne bova sama,« sem zacvilila jaz in stekla sva za njim pred hišo. Jakec je malo pomislil, skočil nazaj v hišo in prinesel kladivo in klešče. Dal je kladivo Janezu, klešče pa meni in dejal: »Glejta, če bo prišel ravbar, pa ga bosta,« — in že je izginil. Osuplo sva se gledala. »Sama ne bova!« je odločno rekel Janez. »Ne bova«, sem ponovila jaz in šla sva mami naproti. Vedela sva, kje je pot v Bovt; saj je bil med našo hišo in Bovtom naš gozd, kjer smo brali borovnice, grabili listje, nabirali drva in delali butarice. V sa-

MOJCA RANT

SPOMIN

gugala sem in tja ter pela: »Mama je ušla, mame ni, mama pride nazaj.« Ali pa sva pred mizo postavila dva stola, ju zvezala z motvozom, sedla na mizo in z vrvico rukala stola, da sta poskakovala, ter kričala na vse grlo: »Hi, hot!« In peljali smo se v Ljubljano.

Neko jutro, ko sva zlezla s svojih posteljc in pritekla v hišo, (hiša pravimo pri nas družinski izbi) je rekel oče: »Mama je šla v Bovt. Jakec, ti boš počakal pri malih, da pride mama nazaj!« Oče je odšel. Jakec je bil že opravljen za v šolo. 'Mame naj čakam,' je modroval, 'da zamudim šolo! In z Andrejem sva dogovorjena, da imava važen pomenek pred šolo.' »Kar šel bom!« »Nee, ne bova sama,« je zajokal Janez.

mih zmečkanih srajčkah, bosa, neumita in skuštrana, oborožena za obrambo proti ravbarju, sva jo počasi mahnila proti Bovtu. Med potjo sva brala borovnice, da sta najina popackana obraza postala še lepša. Srečavali so naju otroci, ki so šli v šolo. Morala sva biti zelo smešna, ker so se tako smejali in spraševali, kam da greva. Ko sva prišla do prve hiše, sva se počutila že toliko varna, da sva kladivo in klešče skrila v deteljo, ki je rasla ob potu. Kmalu nato se je izza ovinka pokazala mama, ki sva ji vsa srečna planila naproti. Mama pa: »Za božjo voljo, otroka, kakšna sta pa!« Vzela je mene v naročje, prijela Janeza za roko in tekli smo, kar se je dalo, da bi nas ja nihče ne srečal.

IDILA

Bila je pomlad, čudovita pomlad na deželi.

Naša hiša je bila čisto zase, obdana s sadnim vrtom. Majhen travnik in nekaj njivic. Vse to pa je obdajal okrog in okrog smrekov in bukov gozd.

Že je zašlo zlato sonce in prihajal je večer. Zgodaj smo povečerjali. Navada je bila, da smo v nedeljo zvečer zgodaj pogleli in vsi sproščeni in umirjeni z odprtimi očmi zasanjali vsak svoje najlepše sanje.

Bilo mi je petnajst let. Nisem šla spat. Vabilo me je ven, v rahli pomladni večer. Tih sem smuknila iz hiše. Po lahnem pobočju so se v lepem redu vrstile cvetoče češnje, kot odete v bel nevestin pajčolan. Topla pomladna sapica, vsa

napolnjena z omamnimi cvetnimi duhom, mi je božala lice in se poigravala z mojimi lasmi. Počasi sem utonila med to bogastvo cvetja. Vsa zavzeta sem zrla v to čisto lepoto. Zagrebla sem lice v kobilj cvetja in čutila, da sem cvet med cvetjem. Tada se je vzbudilo v meni hrepeneje po nečem lepem, šele v slutnjah se porajajočem; in objel me je val čiste ljubezni, da bi objela vse stvarstvo, vse ljubila, vse osrečila. Nehote sem dvignila roke proti zvezdnatemu nebu in zdelo se mi je, da me nevidne sile dvigajo čisto do zlatih zvezdic, da so mi sestrice in se igram z njimi v čarobnem svetu.

Počasi, vsa zasanjana, sem se vračala proti hiši. Bilo mi je petnajst let.

PREPOČASNO UREJANJE SLOVENSKEGA ŠOLSTVA

Po sprejetju osnovnega zakona za slovenske šole leta 1961, števil. 1012, smo se nadejali, da bo ves uradni stroj hitreje stekel, saj je v enem izmed členov osnovnega zakona zagotovljeno, da bodo v šestih mesecih sledili nadaljni potrebni ukrepi in navodila. Pa je preteklo šest mesecev po izidu zakona in teče že sedmo leto, pa še ni vseh potrebnih ukrepov in odprta je še cela vrsta vprašanj.

Najbolj otipljiv korak je bil storjen lansko leto, ko je bil končno po dveh letih odobritve izveden natečaj za učiteljska mesta, da se izpopolni stalež 100 mest, ki so določena za osnovne šole na Tržaškem in 43 na Goriškem, kot je to določil razpis z dne 16. nov. 1964. S tem natečajem si je dolga vrsta čakajočih končno le uredila svoj položaj. K že stalnim so se pridružili še novi. Odprto pa je ostalo še vprašanje ureditve didaktičnih ravnateljstev in mesta šolskih nadzornikov. S tem v zvezi je nedavno javil poslanec Belci, da je skupaj s poslancem Bressanijem predložil prosvetni komisiji zakonitev peterih didaktičnih ravnateljstev na Tržaškem in enega za Goriško. Šolski nadzornik pa naj bi bil skupen za področje tržaškega in goriškega skrbništva. Zadovoljni smo s predlogom poslancev Belcija in Bressanija, kar zadeva tržaško področje, kjer je dejansko letos pet didaktičnih ravnateljstev in en šolski nadzornik. Torej predlaga uzakonitev dejanskega stanja. Ne moremo pa se sprijazniti s predlogom za Goriško, kjer imajo sedaj dve didaktični ravnateljstvi. Zakaj ukinjati eno in krčiti na minimum? Velika razdalja od Doberdoba na Krasu do Gorice in še do Brd je preobsežno področje za eno samo didaktično ravnateljstvo. Treba je še upoštevati poseben značaj manjšinskega šolstva, vprašanje pouka v združenih razredih, pouka v dveh deželnih jezikih in še toliko vsakdanjih vprašanj, s katerimi se mora šola nujno dnevno soočiti. Isto velja za nadzornika. Če ima nadzornik preveliko število šol in učiteljev in so razdalje prevelike, ne bo mogel uspešno vršiti svoje naloge. Zato naj imata tržaška in goriška pokrajina, vsaka na svojem šolskem področju svojega šolskega nadzornika tudi za slovenske šole. Če ne družijo italijanskih šolskih nadzorništov, naj tudi slovenskih ne. Nekaj drugega bi bilo, če bi predlog predvideval deželnega šolskega nadzornika za slovenske šole in da bi bila njegova naloga poseči v problematiko slovenskih otrok v Slovenski Benečiji, Kanalski dolini in Režiji, kjer otroci niso deležni pouka v materinščini in jim morajo učitelji v nerazumljivem jeziku odpirati prve strani abecednika. Koliko lažji in uspešnejši bi bil ves pouk, če bi učitelji smeli upoštevati znanje otrokove domače govorice.

Nekaj dni po razgovoru, ki ga je imela delegacija Slovenske skupnosti 1. julija lani s prosvetnim ministrom, je izšel DRP števil. 1375 s podpisom državnega poglavarja, predsednika vlade posl. Mora in ministrov Guija in Coronom, ki uzakonja predmete in skupine predmetov, ki tvorijo stalne stolice in poverjena mesta, kakor tudi pogoje za stolice in obveznosti števila ur za posamezne skupine.

Organična tabela predmetov in predmetnih skupin za stolice in poverjena mesta je naslednja:

Verouk: pouk je poverjen

Italijanščina in osnove latinščine:

1 stolica za vsak tečaj

Slovenščina, zgodovina z drž. vzgojo in zemljepis:

2 stolici za vsak tečaj

Tuj jezik:

1 stolica za vsaka dva tečaja

Matematika in znanstvena opazovanja:

1 stolica za vsak tečaj

Tehnična vzgoja:

1 stolica za štiri tečaje

Umetniška vzgoja:

1 stolica za tri tečaje ali za dva tečaja in tri vzporednice

Glasbena vzgoja:

1 stolica za šest tečajev

Telesna vzgoja:

2 uri na teden v vsakem razredu

Isti dekret ureja tudi položaj upravnega in strežnega osebja. Vsaka šola ima svojega tajnika in še dodatnega z ozircom na število učencev. Isto velja za strežno osebje.

S tem dekretom je praktično dana le osnova. Manjka še dokončna določitev, to je organik za vsako šolo posebej. Šele po objavi dekreta, koliko tečajev pripada vsaki šoli, bo mogoče določiti, koliko stolic pripada vsaki šoli. Po objavi organskih tabel za vsako šolo bo šele lahko sledil razpis za posamezne stolice. Upamo, da ne bo treba tudi na to predolgo čakati in da bodo tudi tu upoštevane vse olajšave, ki jih predvideva osnovni zakon za slovenske šole. Saj bo to šele prva aplikacija zakona.

JEZIK JE SVETA LASTNINA NARODOV

Sredi Evrope živi tisoč tristo let narod, del katerega je že dobrih sto let v mejah italijanske države. Toda sredi dvajsetega stoletja, tako rekoč v polni atomski dobi in sredi priprav za človeške polete na luno, se ta del naroda, ki ne more ogroziti nikogar, mora še danes boriti za to, da bi se vsaj s svojim Bogom lahko pogovarjal v materinščini. Njega se namreč prepород narodov v Evropi skoraj ni dotaknil. Odrezan od matičnega telesa takrat, ko je le majhna peščica naših velikih, mož verjela v bodočnost slovenskega naroda, je ta del Slovencev zamudil vlak, ki ga zdaj le s težavo dohiteva. In čas beži vedno hitreje. Razdalja med razvitejšimi in manj razvitimi se povsod po svetu večja. Nihče namreč noče in tudi ne more ustaviti svojega razvoja in čakati, da ga drugi dohitijo. Tak je kruti zakon stehnziranega sveta. Tako je po svetu, tako je tudi v Beneški Sloveniji. Toda če velja ta zakon za druge, velja še toliko bolj za Beneške Slovence, ki še danes čakajo na priznanje in izvajanje vsaj tistih minimalnih človeških pravic, ki jih vsem italijanskim državljanom brez razlike jamči italijanska ustava.

Malo periodičnega tiska je namenjenega Beneškimi Slovencem: Matajur, Dom (ki, ne vem, zakaj nima slovenskega urednika; mogoče zaradi »varnosti«) in ta knjižica, ki jo imam pred seboj: Trinkov koledar, pionirsko delo vredno vsega občudovanja in spoštovanja. Napis »samoza-ložba« na njegovi prvi strani je lahko izdajateljem in sodelavcem samo v čast in ponos.

Že samo Trinkovo ime te pritegne, da vzameš ta koledar v roke. Njemu je v drobni knjižici posvečenih tudi največ strani — in po pravici. Tako je objavljenih nekaj zanimivih pisem, ki so jih znameniti možje pisali Ivanu Trinku (pisma pisateljice Marice Bartlove, V. Dliškove, skladatelja Hrabroslava Vojariča, pisatelja Boudouina de Courtenayja in drugih); prisrčen je tudi članek o prvem srečanju z Ivanom Trinkom, pa spet nekaj drobcev iz Trinkovega dopisovanja; sledijo opisi domačih krajev pod Matajurjem in mnogo drugih zanimivih sestavkov iz folklore ipd. Pri koledarju sodelujejo Marijan Breclj, Rado Bednarik, A. Rejec in drugi, uredil ga je Rado Bednarik.

Knjižica bo gotovo zanimala vsakogar, ki mu je pri srcu naša najzapadnejša deželica. Ko prebiraš koledar, se ti sama od sebe vsili misel, ki jo najdeš na njegovih zadnjih straneh, namreč, da je resnično »**jezik sveta lastnina narodov**«. Ko je izgubljeno vse, se zavest lastnega obstoja in zaklad najdražjih spominov osredotoči v jeziku.«

Vasica in vaščani v Beneški Sloveniji

GOSPOD VIKAR O LETOŠNJEM ROMANJU

G. škofovega vikarja smo vprašali, kako je z letošnjim skupnim romanjem. Dal nam je sledeče pojasnilo:

Duhovniški odbor, ki je lani z velikim uspehom vodil romanje na Ptujsko goro in na Brezje, se je odločil, da pripravi letos romanje v Nemčijo in sicer k Materi božji v Altötting in v Dachau (8. - 12. 7.).

Altötting je glavna Marijina božja pot na Bavarskem, ki smo jo obiskali že leta 1960 ob priliki evharističnega kongresa v Münchenu. Zgodovina tega Marijinega svetišča je tesno povezana z zgodovino, žalostjo in veseljem bavarske dežele in njenih prebivalcev. To je kraj tihe in pobožne molitve, a večkrat tudi mogočnih manifestacij. Zato nam more ta božja pot veliko nuditi.

V Altöttingu častijo tudi domačega svetnika Kondrada, ki je bil dolgo let kapucinski brat in skrbni varuh v malem Marijinem svetišču. (Verjetno ni znano, da pripisuje msgr. Franc Močnik iz Gorice prav priprošnji svetega Kondrada hitro ozdravitev po hudi avtomobilski nesreči).

Od svoje strani zelo priporočam to naše romanje prav zaradi obiska v Dachau. Poromali bomo torej tudi v Dachau, kjer je trpele toliko naših ljudi, in na dachausko pokopališče, kjer počiva več znanih in neznanih junakov. S tem obiskom bomo združili obisk vseh krajev, kjer je trpel naš človek. Dachau je bil včasih zloglasno taborišče, kraj trpljenja in smrti, danes je že postal svetišče, kamor človek poroma v tihi in pobožni molitvi.

Marsikdo je bil že tam, a prav je, da gremo v večji skupini in pred votivno kapelo ali v samostanu karmeličank opravimo spokorno pobožnost za mir v svetu in za vse, ki so trpeli in še trpijo za pravico, svobodo in ljubezen. Letos bo šla mimo nas marsikatera obletnica, ki nas bo spomnila na te trpine. Bolest nas je že večkrat povezala v zgodovini; zato bo prav, če nas bo spomin na premagane bolečine in trpljenje združil v čim večjem številu pred votivno dachausko kapelo, kjer bomo zajeli novega poguma in veselja za vse dobro in plemenito.

Lojze Škerl

MULO CAMPAGNOL

Nekega dne je Pepe dopolnil petindvajseto leto. Kot moški se je čutil zrel. Tako je začel kar resno tuhtati, kako naj to primerno izpove, ko sreča sebi primerno družico.

Čeravno je preživel že več let v velikih mestih in delal v Trstu v največjem podjetju oblačilne stroke, se mu je še vedno poznalo, da je zrasel na kmetih sredi nepokvarjenih ljudi. Ker je bil družaben in živahne narave, so ga kmalu vsi poznali in ga klicali kar »Pepi biondo«. Do tedaj pa je Pepe imel spoštljivo rad nežni spol samo v prijateljski razdalji.

Nesreča je nanesla, da je tistikrat neki višji upravnik splošne bolnišnice z avtom podrl njegovo šestnajstletno sestro in jo hudo poškodoval.

Pepe je za to nezgodo zvedel, ko je bila sestra že v bolnišnici na neurokirurškem oddelku. Pohitel je k njej in jo prestrašen gledal, ko je bila še v nezavesti. Ker se je pa lastnik avta čutil krivega, se je prizadeval, da bi ublažil nezgodo. Zato so Pepeta vsi, ki so bili okoli nje, sprejeli z nenavadno vljudnostjo. Preplašen je odgovarjal na zdravnikova vprašanja o rodbinskih zdravstvenih podatkih. Zadovoljen se je zdravnik nasmehnil, ko mu je Pepe odgovarjal, da nihče od njegovih ni bil še pri zdravniku zaradi težjih bolezni. Nato so ga tolažljivo prepričali, da ne bo tako hudo, ker bo sestra v kratkem popolnoma ozdravela. In ko se je sestra osvestila, sta si največ prizadevala, da bi ji pomagala, zdravnik Euro in lepa črnomlaska bolničarka Marija, ki je ljubeznivo govorila s sestro in Pepetom kar po domače. Ljubko se je kretala prav okoli njega in ko se je on s hvaležnim obrazom prijazno zazrl v njene lepe temnorjave oči, ga je še iznenada bežno pobozala.

Na poti domov je Pepe mislil in se tolažil, da res ne bo tako hudo, kot je mislil in si pri tem ponavljal domači pregovor: »Vsaka nesreča prinese komu srečo«. Pri tem je neprestano mislil na nežno črnomlasko. Zvečer, ko je legel k počitku, se mu je zbudila želja, da bi jo mogel objeti. Kratko povedano: zaljubil se je na prvi pogled. Zato je tuhtal dolgo v noč in delal načrte, kdaj in kako bi ji vse to izpovedal. Vsak dan je točno ob določeni uri obiskoval sestro in se približeval oboževani bolničarki Mariji.

Tiste čase je Pepe stanoval kot podnajemnik pri ostareli gospodični Antonietti, radovedni ženi, malo čudne zunanosti. Nad drobnimi nogami so ji izstopali obilni boki in ko se je praznično oblekla, si je posadila na polplešasto glavo, ostriženo na franze, še temnorjavi klobuk kotlaste oblike. Kaj rada je pripovedovala o svoji pre-

teklosti, ko je službovala kot babica v glavni bolnišnici. Zaradi tega je vsakokrat, ko se je Pepe vrnil od tam, skrbno povpraševala o njegovi sestri in bolniškem osebju, ki ga je poznala. Svetovala mu je, da bi enkrat po končanih pregledih govoril s primarijem, da bi kaj več izvedel o poteku sestrine bolezni.

Nasvet stare gospodične je Pepe hvaležno sprejel in se odločil, da bo koj drugi dan opravil to dolžnost. Čakal je pred uradno sobo med drugimi, ki so imeli iste opravke. Nenadoma sta prišli po hodniku bolniška sestra v spremstvu Marije, ki jo je Pepe komaj utegnil pozdraviti s poklonom glave, ko sta že vstopili v urad. Tedaj je občutil nenaden dih sreče in nestrpnosti. S sunkom glave si je odvrigel nazaj čop las, ki mu je padel na čelo in z desnico božal v žepu vrečko čokoladnih bombonov, pripravljenih za lepo Marijo. Vrata so se kmalu odprla in Marija mu je namignila, da lahko vstopi! Tam sta bila zraven primarja še dva zdravnika in bolniška sestra. Primarij je prijazno pravil, da se njegova sestra nenavadno dobro zdravi! S pčnižnim nasmehom je Pepe sledil primarijevemu pripovedovanju in zadovoljno pritrjeval ponavljajoč svoj »Grazie, grazie!«

Potem je zdravnik tolažil Pepeta, da bolnica prenese tudi običajne ženske bolezni, a je takoj videl, da vsega tega Pepe ne razume prav nič. Nastal je kratek premor, da so se nehote vsi prisotni spogledali. Potem pa je spet povzel besedo primarij in dejal Mariji, naj mu ona dopove to v slovenščini. Spet se je pogovor zataknil, tedaj na bolj zadovoljnih obrazih in primarij je naročil, naj Pepe malo počaka zunaj. Pepe se je z rahlim poklonom zahvalil. Medtem ko se je umikal zadenski skozi vrata, je slišal polglasno: »Beata l'ingenuità.« Nakar je še primarija vrteti številčnik telefona.

Pepe je mirno sedel v predsobo. Čez čas je prišla Marija s pismom v roki in ga povabila, da sta šla na ortopedski oddelek. Zdela se mu je, da bo šlo vse po sreči, ako sedaj odkrije brhki mladenki svoje vroče srce. Hodila sta po dolgem in širokem hodniku, ki je bil na desni poln postelj z bolniki. Čeprav je bil Pepe zelo občutljiv do trpečih, mu ti tokrat niso vzbujali sočutja. Zanimalo ga je le, kako bi že enkrat sprostil nakopičene besede, ki so se mu zbrale ob sanjarjenju na Marijo. Zatorej je kar začel: »Veste gospodična Marija, da neprestano mislim na vas in da ne morem drugače, kot da vam povem, da vas imam zelo, zelo rad.« Marija se je z nasmehom začudila: »Joj! To je pa važna zadeva. Kaj bodo pa rekli vaši, ko to izvejo?« Hitro ji odgovori: »Veseli bodo! A glavno je, da se midva razumeva.«

Na Svečnico (2. 2.) sta predstavnika Slovenskega zavoda v Rimu: pod ravnatelj msgr. J. Vodopivec in gojenec Edo Škulj prinesla sv. očetu v dar svečo. Sv. oče se je v pogovoru z njima zanimal za napredek in gradnjo Slovenika.

Nato prispeta do vrat drugega hodnika, kjer slučajno ni bilo nikogar. Tu je vzel iz žepa čokoladne bombone in jih vtaknil v žep njene halje, ujel njeno roko in jo strastno poljubljal. Marija ga je smehljaje vodila naprej po drugem podobnem hodniku, le da so bili tu bolniki živahnejši in so stikali radovedno glave.

Že od daleč pa je bilo opaziti skoro na koncu hodnika skupino bolniškega osebja pred posvetovalnico ortopedskega oddelka. Bili so vsi dobre volje, se polglasno pomenkovali in se smehljali. Izkazalo se je, da so že telefonsko izvedeli o prihodu Marije in Pepeta. Ko sta se približevala, so ju vsi, med njimi tudi dve nuni, prijazno sprejeli. Marija je izročila pismo zdravniku z naočniki visoke postave, ki ga je klicala kar po imenu Karlo in mu šepetaje nekaj pravila. Zdravnik je bežno prebral pismo, se približal Pepetu in rekel prav po domače: »Saj so vam že povedali, da zdravljenje vaše sestre odlično napreduje in da je z njo vse v redu.«

Nato se je Marija še bolj prijateljsko približala zdravniku in mu dala v usta čokoladni bombon in to prav s tisto roko, katero je Pepe pred kratkim tako vroče poljubljal. To pot pa se je Pepe sramežljivo zdrznil in vprašal Marijo, kako more biti tako domača z zdravnikom! Zdravnik pa mu mirno pravi, da je Marija njegova sestra in še pristavi: »Le bodite ji zvesti in jo vzemite za ženo.« Pepe je žareč od sreče hitel zatrjevati: »O da, saj ji bom zvest in komaj čakam, da bom to tudi pred oltarjem potrdil.« Vsa družba se je veselo nasmejala.

Marija je potem prišla Pepeta pod roko in ga prijateljsko vodila po hodniku, ki je vodil naravnost k izhodu. Dospela sta v veliko vežo pred izhod. Ker se je Mariji zelo mudilo, jo je Pepe poslednjič ljubeče pogledal in rekel: »Saj smem misliti resno na vas?« Marija, že oddaljena, zakliče: »Zakaj pa ne. Nasvidenje!«

Ko se je Pepe vrnil domov, ga je Antonietta povabila v svojo sobo, kjer je imela divan, mizo in dve majavi stolici. Pepe je utrujen in zamišljen sedel. Antonietta mu je sedla nasproti, ga obsipala z vprašanji. Prvo, kako je opravil in kdo vse je bil zraven. Če je bila tudi bolničarka Marija, ki je najpripravnejša pri takih zadevah, ker pač zna oba tukajšnja jezika in enako njen mož — zdravnik Karlo, ki pa je na ortopedskem oddelku. Pri poslednjem stavku je Pepeta hipoma obliil mrzel pot. Rahlo se je pričel tresti in obenem je močno zardel. S komolcem se je moral nasloniti na mizo, da ni omahnil. Z dlanjo je pokrival zardeli obraz in v strahu izjecljal: »Kaj — Marija je poročena?«

Antonietta je v eni sami sapi zdrdrala.

»Da. Že pet let in z možem se imata zelo rada. Pa kako lepo punčko imata, ki jo kličejo Dora. Pravijo da je najsrečnejša družinica v vsej bolnišnici.«

Pepe je bil od silnega udarca kar omamljen in Antonietta je pričela že z drugim vprašanjem: »Pa s sestro ali gre že na bolje? Ali tudi ženske bolezni...?« Ker je bil Pepe že sit poslušanja o teh, njemu nerazumljivih ženskih boleznih že iz bolnišnice, je skoro jezno vprašal: »No, kaj pa je vendar s temi boleznimi?«

Antonietta se je približala k njemu in ga materinsko poučila. Segla je na polico, vzela zdravniško knjigo, ki ji je služila, ko je bila še babica. Nato pa je Pepetu vse leno pojasnila. Z zadovoljnim nasmeškom mu je segla s krivenčastimi prsti v lase in rekla: »Va là va là mulo campagnol!« ter ga je hudomušno notrepljala po rami. Tedaj je Pepe postal še bolj rdeč, kot kuhan rak.

Zvečer je v svoji sobici še dolgo premišljeval o ženskih nadlogah, njih spletkah in vse drugo kar temu sledi. Sram ga je bilo in tiho si je ponavljal: »Joj Pepe, Pepe, tega pa nikar nikomur ne povej!«

SLOVENSKO LJUDSKO GIBANJE

Med najvažnejše politične dogodke Slovencev v zadnjem tednu spada gotovo občni zbor politične stranke katoličanov na Tržaškem. Od nedelje, 3. marca 1968 se imenuje njihova politična organizacija Slovensko ljudsko gibanje.

To dejstvo in pa splošna reorganizacija strankinega programa in notranjih organov, kateri bo morala slediti poživitev političnega dela med nami na Tržaškem in v Italiji nasploh, zgovorno kaže, da ne gre le za spremembo zunanjega lica, temveč tudi in predvsem za nov in kvaliteten premik v pojmovanju in praktičnem izvajanju posebnega poslanstva katoličanov na političnem polju v smislu modernih zahtev in koncilskih smernic. Kljub temu pa Slovensko ljudsko gibanje (SLG) je in ostane stranka slovenskih katoličanov.

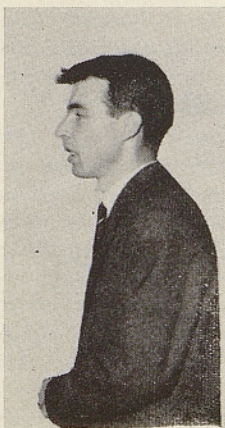
Zato ne moremo tolmačiti sklepov zadnjega občnega zbora Slovenske katoliške skupnosti, na katerem so bili postavljeni idejno-programski in organizacijski temelji prenovljene organizacije z imenom Slovensko ljudsko gibanje, kot običajen pregled strankinih vrst. Brez pretiravanja lahko v luči stvarnosti ocenimo zborovanje slovenskih katoličanov na Tržaškem kot pomemben dogodek, če ne morda zgodovinsko prelomnico, ki nudi daljekosežne perspektive za nadaljnji razvoj političnega gibanja med vsemi slovenskimi katoličani v Italiji.

Če bo razvoj šel v naznačeni smeri, katere temelji so bili postavljeni, bo to koristno ne samo za urejeno in smotrno politično delo katoličanov, ampak posredno za vso slovensko narodno skupnost v zamejstvu.

KAJ PA SLOVENSKA SKUPNOST?

Upravičeno se lahko kdo, ki v političnih problemih ni doma, vpraša, ali se ni koalicija različnih političnih skupin, ki sestavljajo krovno organizacijo Slovensko skupnost, že tako uveljavila, da niso več potrebne njene ustanovne skupine. V katoliških vrstah prevladuje povsem prepričanje, da je politični pluralizem pozitiven pojav, razen v primeru seveda, ko se izrodi v sektaštvo ali si hoče lastiti monopol ali nadvlado ena skupine nad drugo.

Zaradi tega se katoličani ne morejo odpovedati lastni politični organizaciji, četudi odločno zavračajo zamisel, da bi se zaprli v svoj krog. Lastno organizacijo potrebujejo kot sred-

Dr. Drago Stoka
pol. tajnik SLG

stvo za izpopolnjevanje lastne osebnosti in izvrševanje svojega posebnega poslanstva, ki ga imajo kot zagovorniki določenega globalnega pogleda na svet in življenje.

Pri uresničevanju občne dobrine (kar je cilj polit. delovanja) se akcija kat. razvija v dveh smereh: na eni strani želi sodelovati z drugače mislečimi ljudmi in skupinami na osnovi skupnih ciljev in hoteinja; ostali del področja občne dobrine pa skušajo uresničiti skladno s svojimi načeli in pojmovanji. — Prav zadnji koncil je odprl široke možnosti za sodelovanje z drugimi, a istočasno naložil katoličanom tudi večje odgovornosti in jim je začrtal pot, po kateri naj hodijo samostojno.

POSLANSTVO SLOVENSKEGA LJUDSKEGA GIBANJA

Če sedaj vzamemo konkretno stvarnost, v kateri živimo zamejski Slovenci, lahko na lastne oči vidimo, da je potreba po političnem udejstvovanju nujna in velika. Zato je tudi katoličan dolžan dati svoj doprinos k političnemu oblikovanju svoje okolice in narodne skupnosti, kateri pripada. Treba ji je predvsem zagotoviti obstoj in svoboden razvoj. To poslanstvo opravlja s tem, da skrbi za narodno in politično zavednost, pa tudi za kulturni in gospodarski dvig ter izboljšanje splošnih življenjskih razmer svojih rojakov.

Ker v danih razmerah večji del narodno-obrambnega dela opravljamo v okviru Slovenske skupnosti, ki je politična predstavnicca manjšine na zunaj, ostaja specifično poslanstvo katoličanov predvsem politično — formativno delo na osnovi krščanskih načel, katerim se tudi v javnem življenju ne moremo odpovedati.

To poslanstvo je sprejelo tudi Slovensko ljudsko gibanje, ki hoče poživiti politično delovanje med slovenskimi rojaki v duhu smernic koncila in stvarnosti, v katerih živijo in delujejo.

Se več: na omenjenem nedeljskem zborovanju je prišla do izraza tudi ta iskrena želja, da bi bodoči razvoj šel v smeri koordiniranega dela katoličanov v različnih pokrajinah in da bi nekega dne prišlo do skupne politične strehe, v kateri bi bilo prostora za vse, ki vanjo naravno spadajo.

Slovensko ljudsko gibanje lahko postane zametek takšne enotne organizacije slovenskih katoličanov v Italiji.

Lojze Tul

Dr. T. Simčič,
predsednik SLG

MARTIN JEVIKAR

SODOBNA SLOVENSKA ZAMEJSKA LITERATURA (NADALJEVANJE)

FRANC JEZA

Rodil se je 1916 v Hajdini pri Ptujju, po vojni je časnikar v Trstu. Bil je sourednik Stvarnosti in Stvarnosti in svobode, ureja in piše kulturni obzornik Novega lista ter s kulturnimi in literarnimi prispevki sodeluje pri radiu Trst A. Izdal je zgodovinsko povest *Moč ljubezni* (Mladika 1957-59, knjiga 1967), nedokončani roman *Smrt v pomladi* (Stvarnost, Stvarnost in svoboda 1950-52), napisal več radijskih novel in dramo *Zadeva je končana* (I. nagrada 1964), priobčil več črtic in novel v različnih revijah ter *Spomine iz Dachaua* v Novem listu, kjer izhaja sedaj (1968) tudi ponatis *Smrti v pomladi*.

Drama je spretno in tehtno zgrajena, vsebinsko zanimiva, zgoščena in vseskozi napeta. Osebe so žive in nazorne, psihološko poglobljene in vzete iz resničnega življenja. Njihov dialog je tekoč, prožen, izpiljen, utemeljen in resničen nosilec dejanja. Vsebinsko in oblikovno je drama psihološko realistična, z močno človečansko noto, oboja nasilje in teži za svobodoljubno ureditvijo države. Napisana je nalašč za radio in avtor je izbral vso lestvico pisanega radiofonskega izražanja, da dejanje svojih junakov poglubi in poži.

V delu *Moč ljubezni*, s podnaslovom »povest iz časa naselitve Slovencev«, je prikazal kakih tisoč oboroženih Slovencev z družinami in premoženjem, ki se pomikajo po stari rimski cesti iz Panonije proti zahodu. Vodi jih župan Gorazd in brez težave pridejo do Celeie, ki pa jim noče odpreti vrat. Z zvijačo in hrabrostjo jo zasežejo, oropajo, nekaj ljudi zaslužnijo, nato si v okolici razdelijo zemljo in se stalno naselijo. V ta politični okvir je vdela Jeza še ljubezensko zgodbo: v Celeii je živela lepa Magona, njen oče je v boju padel, njen fant je bil premagan in je zbežal. Prišla je k županu Gorazdu za sužnjo, in ker je bil ta vdovec z bolnim otrokom, se je najprej navezala na otroka, nato pa še na njegovega očeta.

V povesti je avtor dobro naslikal tedanje Slovence, njihov značaj, način življenja in mišljenja, vero, hrano, zabave in obleko. Nakazal je tudi prve začetke pokristjanjevanja, ki so ga širili preostali langobardski duhovniki, a tudi posamezni meščani. Psihološko je najbolj poglobil Magono in Gorazda, vendar pa so tudi drugi živi, nazorni, res zajeti iz krajev in razmer, v katerih se gibljejo. Prav tako je Celeia dobro zadeta: v njej se mešajo Kelti, Langobardi in Rimljani, večinoma so trgovci in obrtniki ter tudi po prihodu Slovencev nadaljujejo s svojim delom.

Povest je napisana v preprostem in razumljivem realističnem slogu, kot nalašč za ljudstvo.

Novle se odlikujejo po smislu za fabulo, po sproščenosti in literarno verziranem pisanju ter po tehnični izdelanosti.

NEVA RUDOLFOVA

Rodila se je sicer 1934 v Ljubljani, toda po vojni se je preselila v Trst, kjer je preživela deklinška leta in

dovršila gimnazijo. Nato je odšla za nekaj let v Avstralijo, od koder se je vrnila in se poročila v Beograd.

Rudolfova je začela pisateljsko pot v Literarnih vijah, prešla v Mladiko in Meddobje, leta 1958 pa je prišla do dveh samostojnih knjig: v Buenos Airesu je izšla knjiga črtic *Čisto malo ljubezni*, v Trstu v samozaložbi pesniška zbirka *Južni križ*.

V prvi knjigi je 14 kratkih, nemirnih, po duhu in zgradbi popolnoma modernih črtic, ki pa so istočasno novost v slovenskem slovstvu, ker prvič obravnavajo avstralske motive (podnaslov knjige je: Avstralske črtice). Vse so izpovedne vsebine, toda avtorici ne gre za dogodke, ampak za lirčno razpoloženje in vzdušje, ki ju zna mojstrsko vzbujati. To občutje nenadoma prekinja, s čimer bogati pripovedovanje in ga tako poživlja. Ne gre torej za reševanje velikih vprašanj, v bistvu razodeva svoja iskanja, razočaranja in navdušenja, ljubezen in domotožje, na kar gleda s svojih osebnih odnosov do sveta, pa naj bo avstralska obala ali puščava ali domača zemlja v prividu spominskega domotožja. Rudolfova ima velik smisel za ubranost zgradbe, za opazovanje poetičnega bistva stvari in za lepoto jezika. Slog je samostojen in zrel, povezanost med mislijo in besedo popolna.

V zbirki *Južni križ* je 27 pesmi, v katerih je enako vzdušje kakor v črticah: domotožje, ki ga čuti v daljni Avstraliji, ljubezen do odsotnega fanta, vera v Boga in Marijo ter navezanost na Trst in Kras. Toda vsi ti motivi so nekako v ozadju, v ospredju je vedno čisto deklinško srce, ki sprejema zunanji svet le v toliko, kolikor najde v njem pesniškega. Vinko Beličič je napisal zbirki uvod in ga zaključil z besedami: »V veliki odkritosti, v svežini in iskrenosti, ki poje iz izbranih besed, je poglavitni čar tega krotkega, rahlega šopka lirike.«

ZORA REBULA

Rodila se je 1928 kot Zora Tavčar v Loki pri Zidanem mostu, študirala na Dunaju in v Ljubljani, kjer je dovršila primerjalno književnost in slavistiko. Od 1953 živi v Trstu, poročena s pisateljem Alojzom Rebulom, in poučuje na slovenski srednji šoli.

Rebulova je začela s pesmimi in z njimi od 1948 dalje sodelovala v Novem svetu, Obzorjih, Besedi, po preselitvi v Trst v Mladiki, Tokovih in Galebu, vendar pa je njeno pravo področje proza. V Mladiki je priobčila tri uspele novele: *En dan življenja* (1962), *Marlenka* in *Rumena svetloba nad mestom* (1967). V njih obravnava ljubezen na robu usodnih življenjskih prelomnic, češ: »Čeprav je bila njena bolečina velika, je čutila, da ji je življenje dalo mnogo, ko ji je dalo zaslutiti, kaj bi moglo biti, četudi nikoli ne bo. Včasih ti je dan samo en dan življenja. En dan za dolga leta poprejšnjega iskanja in za še daljša leta pogrešanja. En dan, da najdeš, kar potem za vselej izgubiš.« V novelah je mo-

derna občutljivost za sodoben način podajanja, smisel za psihološke odtenke in zelo sočen jezik.

Za mladino je napisala štiri celoletne povesti za oba tržaška mladinska lista: *Luč z Vrhovelj* (Pastirček, 1964), *Velika pustolovščina, V srcu Afrike* in *Med vzporedniki in poldnevnik* (Galeb, 1962, 1964, 1966). V vseh je razgibana zgodba, smisel za humor in bogat jezik. Najboljša je *Luč z Vrhovelj*, v kateri je psihološko veren prikaz odnosov med mladino, starši in vzgojitelji, orisan z zdravim humorjem, vse štiri pa so napisane v duhu sodobne mladinske povesti.

Avtorica je napisala tudi deset mladinskih radijskih iger, ki so jih oddajali v Trstu in Ljubljani. Vsebinsko dopolnjujejo njeno mladinsko prozo, oblikovno pa so izkoriščeni vsi pripomočki radijskega izražanja. Za radio in oder je dramtizirala tudi možev roman Devinski sholar.

RAFKO DOLHAR

Dolhar se je rodil leta 1933 v Trbižu v Kanalski dolini, dovršil v Trstu gimnazijo in sedaj je tu zdravnik in prof. na univerzi.

L. 1959 je priobčil v Mladiki osem *Izletov po naših*

gorah, kar je bil zametek knjige, ki jo je leta 1965 izdal v samozaložbi pod naslovom *Pot v planine*. Obsega 24 sestavkov, med katerimi so spomini na gorske izlete, potopisi z osebnimi doživetji in poučno mislijo, črtice z opisi planinskih lepot, orisi vzponov na zahodne Julijce, Montaž, Mangart, Viševo skupino, Ponce, Kanin in druge. Vso knjigo je napisal kot planinec in smučar, po lastni izjavi pa gre za nastanek te knjige »vsaj trojna zasluga mojemu očetu« (zdravniku v Trbižu), ki mu je vcepil ljubezen do slovenske besede, ga jemal že kot otroka v gore in mu dal prvi fotografski aparat.

Iz Dolharjeve knjige odsevajo barve planin, gozdov in dolin v vseh odtenkih dnevnih in nočnih ur, v vseh letnih časih, ker ima avtor ostro oko za vse menjave in prehode v naravi. Pripovedovanje je preprosto, živahno, doživeto, vsem pa mimogrede pritačne nekaj podatkov o višini, o sestavi tal, o vremenskih razmerah ter praktičnih nasvetov, ki jih zajema iz lastne izkušnje. Knjiga je opremljena s celostranskimi fotografskimi posnetki obravnavanih planin in predelov, kar lepo dopolnjuje celoto. Kratek uvod vanjo je napisal Vinko Beličič. Vsebinsko je knjiga izjemen primer v slovenskem tržaškem slovstvu.

KNJIGE IN REVIE

Glas Korotana je prikupna brošura na 16. straneh, ki jo je izdal in založil Visokošolski dom »Korotan« na Dunaju. Brošura se lepo predstavi z naslovno sliko novega doma, ki ga je postavil p. Ivan Tomažič slovenskim študentom na Dunaju. Dunaj je staro univerzitetno mesto, kjer je študirala in delovala dolga vrsta naših akademikov. Toda s ta kim domom se lahko postavljamo šele v drugi polovici XX. stoletja. Preveč je govoriti o tem, kar nam prikazuje brošura, ker dobimo zares lep vtis. Ko pa človek dejansko vidi notranjost in praktičnost doma, potem pa mora pobudniku samo čestitati. Mir, toplota in ugodnosti, ki jih dom nudi, silijo dijaka k res-

jih dom nudi, silijo dijaka k resnemu študiju in k sodelovanju. Dom služi v polni meri svojemu namenu. Kolikor je prostora, ki ga ne zasedejo Slovenci s Koroške in Štajerske, je odprt še ostalim Slovincem in Hrvatom, kakor tudi drugim. Dom je dejansko vedno poln, tako v šolskem letu, kakor tudi poleti, ko je na dunajski univerzi nešteto tečajev in se tam zbira mednarodna družba. Vsak naš rojak, ki se kdaj mudi na Dunaju, bo rad obiskal ta dom, saj bo vedno v njem našel košček doma.

MEDDOBJE 1 - 3/ X— 1967

Po enem letu smo končno le dobili novo številko Meddobja. Gotovo je temu vzrok materialna kriza, ki muči založniško dejavnost. Med sodelavci te številke najdemo zna-

na imena: France Dolinar, Karel Mauser, Vinko Beličič, Milena Soukal, France Papež, Jošt Žabkar, Tine Debeljak in Ruda Jurčec, Martin Jevnikar, Marijan Marolt in umetniške priloge Franceta Goršeta in Franceta Ahčina. Med prispevki je gotovo najaktualnejši Franceta Dolinarka: Dr. Janko Kralj v Rimu 1943-1944. Že pred časom se je govorilo, da bo izšel poskus življenjepisa in dela pokojnega Janka Vilharja, a na trgu še ni ničesar opaziti. Zato je tembolj zanimiv prispevek osebnih vtisov, ki jih je zbral zgodovinar in opazovalec France Dolinar.

Dr. Jože Felicijan: O nastanku kontraktualne teorije in ustoličenju koroških vojvod. Profesor Jože Felicijan se je v svoji marljivosti lotil proučevanja ameriške utesave in je zasledil, da bi se naj Jefferson pri študiju Bodinovega dela »Republika« ustavil pri njegovi teoriji in videl v starodavnem običaju umeščanja koroških vojvod vzor demokratične izbire vladarja in pogodbeni akt med nosilcem oblasti in nje podelitvi. Knjiga je pisana za znanstveni svet v angleščini. Ameriške mu senatu je delo predstavil senator Lausche, dne 28. novembra 1967 s primernim nagovorom in slavošpevom slovenski demokraciji, ki je tako živa v podelitvi oblasti ob ustoličenju koroških vojvod.

Maks Šah

NATEČAJ ZA SLOVENSKO POVEST

Odbor Goriške Mohorjeve družbe razpisuje natečaj za izvirno slovensko povest. Dogajanje naj se po možnosti razpleta sredi primorskih Slovencev. Povest naj obsega od 100 do 120 strani.

Natečaja se lahko udeležijo vsi slovenski ljudje, pa naj živijo kjer koli.

Podelila se bo trojna nagrada: za najboljše delo lir 50.000; za naslednji dve pa nagrada lir 30.000, odnosno lir 20.000.

Rok za izročitev povesti: do 31. maja 1968. (Mohorjeva pisarna, Riva Piazzutta 18, Gorizia).

Gorica, dne 14. februarja 1968. Msgr. France Močnik
predsednik

DOMISELNOST, SPRETNOST IN OKUS

CVETLICE V STANOVANJU

Se tako skromna soba postane prijaznejša, lepša in prikupnejša, če postaviš vanjo vazo z rožami.

Seveda je treba postaviti pravo cvetje na pravo mesto. Na Japonskem je to prava umetnost, ki se imenuje ikebana. Japonska dekleta se uče te umetnosti že od detinstva. Me sicer v tem ne bomo umetnice, vendar moramo upoštevati nekaj pravil. V moderno vazo z ozkim vratom bomo dale eno samo rožo z dolgim stebлом. V nizki vazii s široko odprtino se lepo podajo poljske rože. Odstranite pa zelene liste s stebel, ker bi v vodi začeli gniti. Razporedimo cvetje tako, da se barva ene cvetice sklada z barvo druge in narobe. Za visoke vrtnice mora biti visoka vaza z nepreširoko odprtino. Okrogla vaza iz keramike je primerna za vijolice. Tulipane najrazličnih barv daj v enobarvno vazo.

Na majhno mizo položi majhno vazo. Zelo velike vaze imajo najbolj primerno mesto v kotu sobe na tleh.

GOSPODINJA DELA

Daj vedno vsako stvar na isto mesto in imej posebno mesto za vsako stran — to je staro pravilo za vzdrževanje reda. To pravilo drži danes še bolj kot kdaj prej, ker imajo naša stanovanja skoro vsa to napako, da imajo premalo prostora. Kjer manjka prostora, je težko imeti red. Na primer, kam naj zložimo čevlje? V kuhinjo? Mislim, da je kuhinja najmanj primeren kraj. V kopalnico? Da, če je dovolj velika. Na hodnik. Da, in sicer v omarico za čevlje. Danes imamo v prodaji lične omarice nalašč za čevlje, ki ne bi skazile niti lepo opremljene sobe, kaj šle hodnik.

STARI ČASOPISI

Nam mnogokrat pridejo prav. V nje zavijemo šunko, da ostane sveža. Zavitek potem daj v predal za zelenjavo v hladilniku.

Skozi časopisni papir se dobro zlikajo volnene jopice in druga volnena oblačila.

S časopisnim papirjem lepo umiješ ogledalo. Pomoči časopisni papir v vodo, ki si ji dodala kisa in ogledalo umij. Nato ga zdrgni s suhim časopisnim papirjem.

Če so čevlji vlažni, jih napolni s časopisnim papirjem in jih posuši na zraku.

Ko spravljaš preproge čez poletje, jih dobro očisti z zavij v časopisni papir.

Črno dno na loncih fudi lahko očistiš s časopisnim papirjem. Najprej ga pomoči v kis, nato v kuhinjsko sol in drgni.

PRVA POMOČ

Zastrupljenje

Najbolj pogosto je zastrupljenje zaradi strupenih gob, nato pride zastrupljenje s plinom in končno zastrupljenje z uspavalnimi sredstvi.

Pri zastrupljenju z gobami nastopijo prvi znaki po eni, dveh urah ali pa še kasneje. Bolnik se začne potiti, sliniti, ima bolečine v trebuhu, sili ga na bruhanje, dobi diarejo. Treba je ravnati hitro in odločno. Bolnika je treba pripraviti da bruha in mu čimprej izprati želodec. Če ne nastopi diareja, mu je treba dati odvajalno sredstvo. Treba mu je tudi dati kapljice za srce (coramina).

Glavni znak zastrupljenja s plinom, je ta, da postane obraz in ustnice rožnate barve. Bolnik je pogreznjen v globoko spanje, mišice so mlahave. Takoj je treba prezračiti prostor in začeti z umetnim dihanjem.

Pri zastrupljenju z uspavalnimi sredstvi je treba takoj ugotoviti za katera sredstva gre. Bolnik je tudi v tem primeru pogreznjen v globoko spanje in so mišice ohlapne. Skušaj ga pripraviti do bruhanja in mu daj odvajalno sredstvo. Spravi ga čimprej v bolnišnico.

Kolika

Ta pojav ima lahko mnogo vzrokov, zato ne smemo podvzeti nikakega zdravljenja pred zdravnikovim pregledom. Bolnik naj leži čisto mirno, naj meri vročino in naj ničesar ne zaužije. Bolečine so lahko znak vnetega slepiča. Če smo o tem prepričani, mu lahko dajemo ledene obkladke na desni spodnji del trebuha. Če bolnik ve, da prihajajo bolečine iz žolča, naj polaga tople vlažne obkladke na desno stegno.

ga rešijo in ki bi bili končno dolžni, da povedo slovenski javnosti, ali da je zanje vprašanje rešeno tako kot je, ali pa da ga drugače ne znajo rešiti. Saj to ni žaljivo za nikogar, če se javnost za to zanima in če to nekateri znajo tudi napisati in javno sprožiti vprašanje. Lahko bi se kdo dal uspavati, da je vse prav, če nihče ničesar javno ne reče. Vsi vemo, da tu ni vse prav in v redu. Zato bomo objavljali še pisma, a brez kake osti ali napadalnosti.

MESANI ZAKONI

Že dolgo niste ničesar napisali o mešanih zakonih. Lahko bi kdo mislil, da je v tem oziru vse prav in v redu. — Pred nedavnim sem bral v Ljubljanski Družini članek o mešanem zakonu, ko je šlo za poroko slovenske katoličanke z muslimanom — Bosancem. Tedaj sem pomislil na naš problem mešanih zakonov, kjer ne gre za različno vero, ampak za različno narodnost. Kot slišim, se v nekaterih naših vaseh dekleta vsesplošno poročajo s financarji in drugimi uniformami. Tudi fantje ne iščejo svojih žena med slovenskimi dekleti. V obeh primerih je rezultat z verskega in narodnostnega ozira porazen za Slovence. Daleč sem od tega, da bi mislil na kako izolacijo slovenskih ljudi, vendar nas uči skušnjava, da ti mešani zakoni v zelo velikih primerih doživijo svojo krizo. Drugo pa je seveda vprašanje narodne pripadnosti. Do danes imamo te izkušnje, da pomeni za nas vsak mešani zakon v narodnostnem oziru popolno izgubo. Kdor se tedaj odloči za mešani zakon, žal, mora misliti tudi na to.

Kaj bi lahko rekli našim kandidatom za zakon? Ve. S.

Zakon je vsestranska harmonija dveh bitij. Naj ju družijo čim več enakih pogledov, enakih občutij, sorodnih mišljenj in nazorov. Menimo, da si bosta zakonca, ki sta iste narodnosti, ki sta zrasla iz iste ali podobne kulture in duhovnega sveta, ki govorita isti jezik in podobno doživljata vero, svojo okolico in sorodstvo in še tisoč drugih stvari, ki družijo ljudi iste krvi, da je tedaj mnogo večja garancija lepega in skladnega zakona prav med dvema človekoma iste narodnosti. Že samo

zaradi tega je važno, da premislijo naši mladi fantje in dekleta, kje bodo izbrali življenjskega druga. A je še toliko drugih stvari s tem povezanih — zato se bomo k vprašanju povrnili.

NEPODPISANI

Žal, Vašega pisma nismo mogli objaviti, ker ni podpisano. Omenjate tudi nekatera imena v zvezi s predvojno Jugoslavijo in tukajšnjimi ljudmi, v kar se naša revija ne more spuščati; tako pisanje bi bilo tudi kaznivo.

V vsakem primeru bi želeli konstruktivnih pisem.

ČISTA SLOVENŠČINA V ŠOLAH

Nekdo se zadnje čase pritožuje, da poklicni slavisti ne nauče na naših višjih srednjih šolah dijakov tistega osnovnega znanja materinega jezika, da bi bili kasneje zmožni nadaljevati študij v kakem višjem Studiu. Ali je res temu tako?

Oče dveh dijakov

Vprašanje je, kdo je v Trstu, oz. v Italiji čisti slavist. Lahko nekdo,

ki je na neapelski univerzi naredil neki izpit iz bolgarščine. Lahko drugi, ki je končal v Padovi izpit iz srbohrvaščine ali ruščine, lahko pa tudi jurist, ali diplomiranec političnih ved, ki je naredil potem nek »izpit« iz slovenščine. Pa morda kljub temu ta ali oni pozna slovensko pravorečje, vendar si je to znanje pridobil po drugi poti. Ali potem ti in podobni »slavisti« nudijo zadosti pouka slovenščine, je seveda drugo vprašanje. Lahko uspejo ti in poklicni slavisti samo pri nekaterih dijakih, ki pokažejo večjo zavzetost in ljubezen do predmeta. Zato pa seveda ni vsakdo sposoben za nadaljnji študij jezika, kar velja pač za vsako stroko. Če si ni pridobil zadostnega znanja v ljubezni in zavzetosti in ljubezni do predmeta, za višji študij takega predmeta.

* * *

Mojca Rant. Kot vidite, smo Vaš prispevek objavili. Kar škoda, da ste se lotili pisateljavanja šele v Vaših letih. Vemo, da Vam Vaša lepa kmetija daje dosti dela, a tudi Vaš lepi dar naj, kadar čas dopušča, najde kako urico. Veseli bomo novih prispevkov.

PISMI PREDSTAVNIKOV SLOVENSKE SKUPNOSTI DEŽELNEMU IN OBCINSKEMU ODBORU

Spričo dejstva, da so se člani Radijskega odra, ki že nad 21 let delujejo v okviru dramskih oddaj krajevne tržaške radijske postaje — slovenski odsek — udeležili stavke, ki je trajala od 12. 2. 1968 do 15. 2. 1968, si dovoljujem opozoriti na naslednje točke, ki so jih objavili člani omenjene igravske družine v tiskovnem poročilu v časopisju:

1. Igravci Radijskega odra prejema nižje honorarje kot pa jih predvideva državni kontrakt za gledališke delavce;

2. Njihov legalni predstavnik prejema za svoje igravce, režiserje in glasbene opremljevalce skupno vsoto, ki je za 11% nižja od honorarja, ki ga prejema italijanski radijski dramski delavci!

3. Legalni predstavnik ne more izpolnjevati obveznosti, ki jih predvideva državni kontrakt, zato ker RAI ne prispeva v sklad socialnega skrbstva;

4. RAI ne plačuje omenjeni igravski skupini zneska za ponavljanja posnetih del, ki so bila že v oddaji, kakor to predvideva državni kontrakt, ki predpisuje dodatek za 15% za ponovitve v prvih dveh letih, za nadaljnjih 15% v naslednjih dveh letih in za nadaljnjih 30% za dobo, ki je daljša od 4. let.

Dovoljujem se vprašati gospoda predsednika (oz. g. župana), na kakšen način namerava odbor intervenirati, da se zaščitijo koristi kategorije in da se preneha s socialnim izkoriščanjem.

Zdravnik je predpisal Janezu zelo strogo dieto.

»Pa ga ubogaš?«

»Oh, kje pa! Kaj se spleča umreti od lakote, da živiš potem nekaj let več!«

* * *

»Pomisli, Andrej, moja žena se hoče ločiti, ker sem se ga napil.« »Ločiti? Moja se je z menoj poročila, ker sem se ga napil.«

* * *

Optimist in pesimist

Dva zastopnika tovarne za čevlje sta šla v Afriko raziskovat, kje bi bile večje možnosti prodaje. Prvi je sporočil: Ogromne možnosti prodaje. Prebivalstvo je še skoraj vse bosó.

Drugi pa: Nobenih možnosti za prodajo Afričani hodijo bosí.

* * *

Jurček je padel z gugalnice na nos. Nosek mu je strašno otekel in očka mu je priporočil: »Da ne boš drugič spet padel na nos, drugače boš imel pravo kumaro.«

Jurček ga je pozorno pogledal in rekel: »Kaj si ti očka, na nos pa del, ko si bil majhen?«

* * *

Črnec je videl belca na biciklju in je rekel:

»Kakšni lenuhi so ti belci! Še kadar hodijo, hočejo sedeti!«

»Veš kaj bom kupil ženi za god? Ogrlico.«

»Kaj si ni želela Volkswagen?«

»Seveda si ga je, a kdaj si še videl ponarejen avtomobil?«

* * *

Petrčka boli zob, da milo joka. Mama ga bodri: »Daj no, če bi bil zob moj, bi ga že davno dala izpuliti!«

Petrček pa: »Jaz tudi... če bi bil tvoj.«

* * *

Gospodična Mira je ogorčena nad vedenjem svoje sosedé. O upravičenosti svojega ogorčenja hoče prepričati tudi svojega kolega v pisarni: »Če je ženska res spoštovanja vredna, bo zvesta svojemu možu tudi če je grd, neumen in nepomemben. Vprašajte svojo ženo, če ni tako!«

* * *

V Ameriki lahko berete v supermarketih takle napis:

»Tu lahko najdete vse, kar si želite, razen svojih otrok, ko boste hoteli oditi odtod!«

* * *

Pri izpitu.

Profesor: »Povejte mi primer za indirektno takso.«

Učenec: »Taksa na psa.«

Profesor: »Kako to?«

Učenec: »Ker ne plača pes sam.«

»A tako, čitanko si izgubil na vrta! No zdaj boš pa za kazen zaprt v sobi, dokler je ne najdeš!«

* * *

Janez in Miha sta se na pepelnico sredo zbudila na policiji. Ko sta prišla k sebi, sta se začela pogovarjati:

»Janez, meni se zdi, da so naju zaprli.«

»Da, prav imaš. Veš, cestne svečke sva preštevala, ko sva kolo vratila domov.«

»Je to mar kaj hudega?«

»Ne, a zadnja ni gorela. Ti si jo hotel prižgati, pa je bila prometni stražnik.«

* * *

Znani kirurg je bil klican v bolnico za nujno operacijo. Ker je imel avto v popravilu, je poklical taksi in naročil: »Hitro me peljite v bolnico. Je nujno.«

Avtomobilist je pognal in vozil kot nor. Končno se je profesorju le zdelo, da je vzel njegovo naročilo preveč dobesedno, zato je zaklical:

»Res se mi mudi v bolnico, a ne bi rad ostal tam. Vozite malo počasneje!«

* * *

Prometni stražnik se je pripeljal za avtomobilom:

»Zakaj se niste ustavili ko sem zakričal?«

Avtomobilist pa z veliko prisotnostjo duha:

»Mislim sem, da ste rekli: »Dober dan, ekselenc!«

Prometni stražnik: »Tako je, ekselenc, hotel sem vas opozoriti da morate od tu naprej voziti z omejeno hitrostjo.«

* * *

Dve prijateljici se srečata:

»O, pelješ hčerko na sprehod?«

»Da. Kaj mi ni vedno bolj podobna?«

»Da, da. Pa kaj se ne da prav nič napraviti?«

Ta številka je bila zaključena 9. marca 1968. Velikonočna bo izšla za Cvetno nedeljo.

R I M - Slovenski „Hotel Bled“ ITALIJA

Lastnik Vinko LEVSTIK

ROMA - Via S Croce in Gerusalemme 40 - Tel. 777-102, 7564783

Blizu železniške postaje - Direktna zveza z avtob. som št. 3

Domača kuhinja - Vse sobe s prhami.

TVRDKA

Kerže

USTANOVljena leta 1886

TRST

TRG S. GIOVANNI, 1

TEL. 35-019

Emajlirani štedilniki najmodernejših oblik na vsa goriva. Popolna oprema za kuhinje, jedilnice, restavracije iz emajla, nerjavčega (Inox) jekla, stekla itd. Električni likalniki, sesalci za prah, pralni stroji, grelci za vodo, hladilniki. Dekorativni predmeti umetne obrti, od keramike do brušenega kristala. Lestenci ter vse vrste električnih luči, klasične in moderne oblike.

CENA 200.- LIR